

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

Навчально-науковий інститут економіки і
управління Кафедра міжнародної економіки

«До захисту в ЕК»

«До захисту допущено»

Директор інституту

Завідувач кафедри

_____ О.О.Шеремет

_____ С.О.Гуткевич

«__» _____ 20__р.

«__» _____ 20__р.

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
на тему: «Інвестиційна діяльність банків»

Виконала

здобувач 4 курсу, групи МЕ 4-8а

Віолетта Віталіївна Резник

Керівник д.е.н., проф.

Світлана Олександрівна Гуткевич

Рецензент

Засвідчую, що в цій
дипломній роботі немає
запозичень із праць
інших авторів без
відповідних посилань
здобувач _____

Київ-2021 р.

Анотація

Дипломна робота на тему: «Інвестиційна діяльність банків». Виконала студентка МЕ-4-8а Резник Віолетта Віталіївна. Керівник роботи професор, кандидат економічних наук Гуткевич Світлана Олександрівна.

Бакалаврська робота складається зі титулки, завдання, анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел та додатків. Загальний об'єм складає 76 сторінки, а також включає 9 рисунків та 3 таблиці.

В першому розділі визначено роль і значення інвестицій та інвестиційної діяльності. В другому розділі на прикладі АТ «Ощадбанк» дана оцінка інвестиційної діяльності банків. В третьому розділі на основі проведеного аналізу визначено пріоритети інвестиційної діяльності банків і розглянуто міжнародний досвід, як напрям підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності. В дипломній роботі представлені висновки до аналізу банківської інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, банки, банківська система, пріоритети, АТ «Ощадбанк», напрями діяльності.

ABSTRACT

to bachelor's degree work on the topic:

«Investment activity of banks»

Actuality of theme. Investment activity is connected with the system of financial institutions, including the banking system. The development of the banking system is a factor that primarily affects the attraction and inflow of foreign investment, as they characterize the level of intensification of investment activity, as well as the formation of its new organizational and legal economic mechanism. Banks show a significant interest in investing in investment securities, which determines their further investment activities. It is the transfer of assets into securities that can ensure liquidity, increase returns and investments, as well as keep the bank's funds with minimal risks. The main task of the bank's investment activities is to ensure the reliability of bank storage, increase their liquidity, income and diversification, as well as improve investment conditions, by combining a number of investment characteristics to ensure income sustainability and minimize risks. Effective reform of the country's economy, its structural transformation with a qualitative renewal of production, market and social infrastructure can not exist without appropriate investment, ie without proper investment. Without reliable investments it is impossible to ensure the creation and implementation of new technologies, systems of modern organization and management of production and sales, development of market infrastructure, informatization of society, etc.

The peculiarity of banking investment activity is that it must simultaneously meet the requirements of the Law of Ukraine "On Investment Activity", which regulates the implementation of investment activity in general on the territory of Ukraine of all business entities, as well as the law "On Banks and Banking activity ", other legislative and normative acts regulating banking activity.

In modern conditions, banking investment activities implement important macro- and microeconomic functions to ensure the development of the country's economy and contribute to the successful development of banks themselves and the entire banking system. The need for banking investment services is growing every

year. Meanwhile, the dynamism of the banking sector and the competitive environment require banks to diversify the location of their resource base and find new sources of income, and investment operations play an important role in the system of levers of modern bank management.

The purpose of the qualification work is to determine on the basis of the analysis of the theoretical foundations of investment activity of banks and assessment of investment activity of JSC "Oschadbank" and determine the priorities of their activities.

To achieve this goal the following tasks are solved:

- the essence of investment activity is determined;
- the bank is considered as a subject and object of investment activity;
- the essence of the banking system of Ukraine is considered;
- the activity of JSC "Oschadbank" was analyzed;
- the assessment of investment activity of JSC "Oschadbank" was analyzed;
- the main directions of investment activity of banks are determined;
- the influence of international experience of banking investment activity is considered.

The subject of analysis is the investment activity of banks.

The object of analysis is the activity of JSC "Oschadbank".

Methods of analysis: monographic, statistical: tabular, graphical, abstract-logical methods.

Information base. Normative - legislative documents, textbooks, manuals, monographs, scientific articles, statistical data, namely: reports and analytical materials, reporting data of the official electronic resource of JSC "Oschadbank" and banks of Ukraine.

The structure of qualification work. It consists of an introduction, three sections of the main part of the presentation of material and conclusions. The introduction substantiates the relevance of the topic of qualification work, defines the purpose, subject and object of analysis, the main tasks. In the main part the analysis of the posed problem is carried out, namely: theoretical aspects of investment

activity of banks are defined, the estimation of activity of JSC "Oschadbank" is carried out, priorities of investment activity of banks are defined. The conclusion summarizes the main results of the analysis. The work includes: 76 pages, 3 tables, 9 figures, 55 sources used and 1 appendix.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
1.1 Інвестиції та інвестиційна діяльність.....	8
1.2 Банк як об'єкт і суб'єкт інвестиційної діяльності	16
1.3 Сутність банківської системи України.....	28
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА«ОЩАДБАНК».....	40
2.1 Аналіз діяльності АТ «Ощадбанк».....	40
2.2 Оцінка інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк».....	47
Висновки до розділу 2.....	52
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	54
3.1 Основні напрями інвестиційної діяльності банків.....	54
3.2 Вплив міжнародного досвіду на банківську інвестиційну діяльність України.....	56
Висновки до розділу 3.....	65
ВИСНОВКИ.....	67
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. Інвестиційна діяльність пов'язана з системою фінансових інститутів, у тому числі, і з банківською системою. Розвиток банківської системи є фактором, який впливає насамперед на залучення та надходження іноземних інвестицій, тому що характеризують рівень активізації інвестиційної діяльності, а також на формування її нового організаційно-правового економічного механізму, що має відповідати вимогам подолання кризи й оздоровлення економіки в країні. Банки проявляють значну зацікавленість у вкладенні коштів у інвестиційні цінні папери, що і визначає їх подальшу інвестиційну діяльність. Саме переведення активів у цінні папери здатне забезпечити досягнення ліквідності, підвищення дохідності та вкладень, а також зберегти кошти банку з мінімальними ризиками. Основним завданням інвестиційної діяльності банку є забезпечення надійності зберігання банківських коштів, підвищення їх ліквідності, доходу та диверсифікації, а також покращення умов інвестування, шляхом комбінації ряду інвестиційних характеристик для забезпечення стійкості доходу та мінімізації ризиків. Ефективне реформування економіки країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури не можуть існувати без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Без надійних капіталовкладень неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, систем сучасної організації та управління товаровиробництвом і збутом продукції, розвиток ринкової інфраструктури, інформатизацію суспільства, тощо.

Особливістю банківської інвестиційної діяльності є те, що вона має одночасно відповідати вимогам Закону України "Про інвестиційну діяльність", який регламентує здійснення інвестиційної діяльності в цілому на території України всіх суб'єктів господарювання, а також вимогам закону "Про банки і банківську діяльність", інших законодавчих та нормативних актів, що регулюють банківську діяльність.

В сучасних умовах банківська інвестиційна діяльність реалізує важливі макро- і мікроекономічні функції забезпечення розвитку економіки країни та сприяє успішному розвитку самих банків й усієї банківської системи. Потреба в банківських інвестиційних послугах з кожним роком зростає. Між тим динамічність розвитку банківського сектора і конкурентне середовище вимагають від банків диверсифікації розміщення їх ресурсної бази та пошуку нових джерел доходів, а інвестиційні операції відіграють важливу роль у системі важелів управління сучасним банком.

Мета кваліфікаційної роботи: визначення пріоритетів діяльності банків на основі аналізу теоритичних основ та оцінки їх інвестиційної діяльності.

Для досягнення поставленої мети вирішено наступні завдання:

- визначено сутність інвестиційної діяльності;
- розглянуто банк як суб`єкт і об`єкт інвестиційної діяльності;
- розглянуто сутність банківської системи України;
- проаналізовано діяльність АТ «Ощадбанк»;
- проаналізовано оцінку інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк»;
- визначено основні напрями інвестиційної діяльності банків;
- розглянуто вплив міжнародного досвіду банківської інвестиційної діяльності.

Предметом кваліфікаційної роботи є банківська інвестиційна діяльність.

Об`єктом кваліфікаційної роботи є діяльність АТ «Ощадбанк».

Методи аналізу: порівняльний аналіз, монографічний, статистичний: табличний, графічний, абстрактно-логічний методи.

Інформаційна база. Нормативно - законодавчі документи , підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, статистичні дані, а саме: звіти та аналітичні матеріали, дані звітності офіційного електронного ресурсу діяльності АТ «Ощадбанк» та банків України.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота виконана на 76 сторінках. Складається зі вступу, трьох розділів, висновку до кожного з розділів та

загального висновку. Має 3 таблиці, 9 рисунків, 55 використаних джерел і 1 додаток.

У вступі визначена мета, предмет, об'єкт аналізу.

У першому розділі визначено роль і значення інвестицій та інвестиційної діяльності.

У другому розділі на прикладі АТ «Ощадбанк» дана оцінка інвестиційної діяльності банків.

У третьому розділі на основі проведеного аналізу визначено пріоритети інвестиційної діяльності банків і розглянуто міжнародний досвід, як напрям підвищення ефективності банківської інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Інвестиції та інвестиційна діяльність

Значення інвестицій розглядається як довгострокове вкладання капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. Промислові та інші підприємства постійно зіштовхуються з необхідністю інвестицій, тобто вкладанням внутрішніх і зовнішніх коштів у різноманітні програми і окремі заходи з метою організації нових, підтримки і розвитку діючих виробництв (виробничих потужностей), технічної підготовки виробництва, отримання прибутку та інших кінцевих результатів. Це можуть бути грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції, інші цінні папери, технології, машини і обладнання, ліцензії, будь-яке майно або майнові права, інтелектуальні цінності, кредити.

Категорія "інвестиції" походить від латинського слова "invest", що означає "вкладати". В широкому розумінні інвестиції являють собою вкладання капіталу з метою його збільшення в майбутньому. При цьому приріст капіталу має бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від використання ним наявних коштів на споживання в поточному періоді, одержати винагороду за ризик поповнити втрати від інфляції в майбутньому періоді [3].

Таким чином, інвестиції — це те, що відкладається на завтра з метою більш ефективного споживання в майбутньому. Одну їх частину становлять споживчі блага, які не використовуються в поточному періоді, вони відкладаються на збільшення запасів, іншу — ресурси, які направляються на розширення виробництва. Інвестиціями можуть бути як грошові кошти, так і акції, цінні папери, пайові внески, рухоме і нерухоме майно, авторські права.

З точки зору фінансів, інвестиції — це всі види активів (коштів), які вкладаються в господарську діяльність з метою одержання доходу, а з точки зору економіки, інвестиції — це витрати на створення, розширення і технічне переозброєння основного і неосновного капіталу [3]. Поняття «інвестиції» є однією з найпоширеніших неточностей, що розуміються, саме, як вкладення довгострокового капіталу з метою одержання прибутку.

В Україні поштовхом для розвитку теорії інвестицій було становлення системи приватного підприємництва та конкуренції. Піком активізації досліджень можна вважати 90-ті роки, коли проблема теоретичного осмислення категорії «інвестиції» та пов'язаних із цим поняттям процесам приділялось особливо багато уваги.

Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Інвестиційна діяльність проводиться на основі:

- інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;
- державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- державної підтримки для реалізації інвестиційних проєктів;
- іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;

- спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

Інвестиційний процес здійснюється за допомогою визначених форм (видів) інвестицій. З метою прийняття рішень щодо підвищення ефективності інвестицій для обліку і аналізу необхідна їх науково обґрунтована класифікація. В основі класифікацій інвестицій лежать основні групувальні ознаки, що представлені на рис.1.1.

Рис.1.1. Схема основних групувальних ознак класифікації інвестицій

Джерело [9]

Згідно рис.1.1 нами було визначено, що групувальні ознаки інвестицій розглядають таким чином:

- за джерелами фінансування – власні, позикові, залучені;
- за формами власності інвестиційних ресурсів – державні, приватні, іноземні, спільні;
- за терміном освоєння і періодом інвестування – короткострокові, середньострокові та довгострокові;
- за характером участі в інвестиційному процесі – прямі та фінансові або портфельні, які визначаються як основні види інвестицій.

Також в основу класифікації інвестицій може бути покладено рівень інвестиційного ризику, внаслідок чого виділяють:

- безризикові інвестиції, що характеризують вкладення засобів в об'єкти інвестування, у яких відсутній реальний ризик втрати очікуваного доходу або капіталу і практично гарантоване одержання прибутку;
- інвестиції з низьким рівнем ризику;
- середньоризикові інвестиції;
- що мають високий рівень ризику;
- спекулятивні інвестиції, що виражають вкладення капіталу в найбільш ризикові активи (наприклад, в акції новостворених компаній), де передбачається одержання максимального прибутку.

Використання класифікації інвестицій дозволяє більш ефективно керувати інвестиційним процесом.

Аналіз показав, що економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення. Інвестиції пов'язані з відтворювальним процесом за допомогою основного джерела інвестування, яким є національний дохід, що формує фонд нагромадження і, що складається з фондів відшкодування і відновлення, що забезпечують просте і розширене відтворення виробництва і відповідно валові і чисті інвестиції. На рис.1.2. представлені джерела простого і розширеного відтворення.

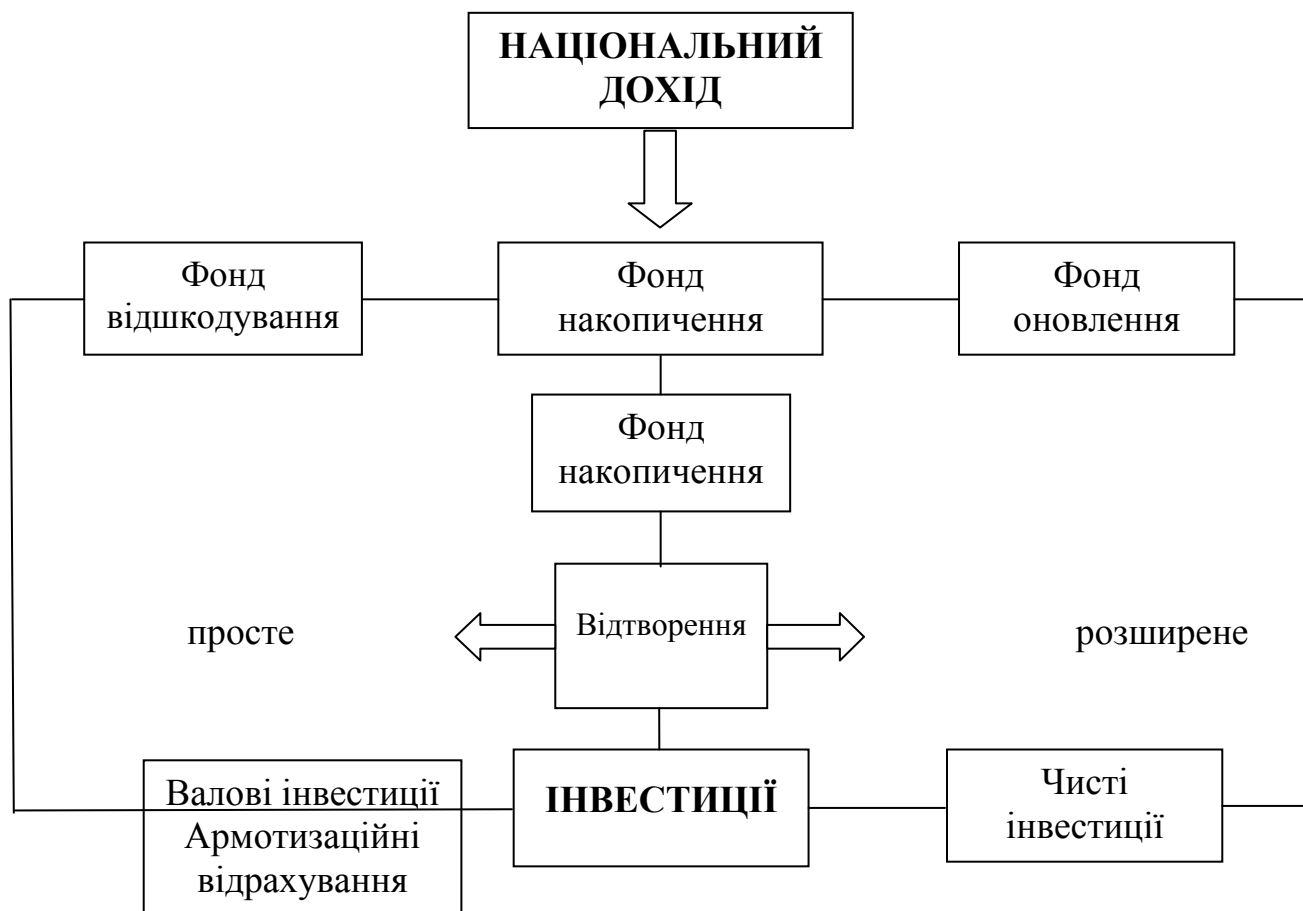

Рис.1.2. Джерела простого і розширеного відтворення

Джерело: [9]

Валові інвестиції характеризують загальний обсяг засобів, що направляються у відтворення, і утворюються за рахунок фонду відшкодування. Просте відтворення здійснюється, якщо валові інвестиції дорівнюють амортизаційним відрахуванням. Коли валові інвестиції перевищують величину амортизаційних відрахувань, то здійснюється як просте, так і розширене відтворення.

Чисті інвестиції являють собою вкладення засобів у новостворені виробничі фонди й утворюються за рахунок фонду розвитку підприємства.

Як показав аналіз, за об'єктом вкладення, інвестицій класифікують по двох основних групах: фінансові і реальні. Фінансові інвестиції визначають як портфельні, реальні – як прямі. Класифікація інвестицій по об'єктах вкладення засобів представлені на рис.1.3.

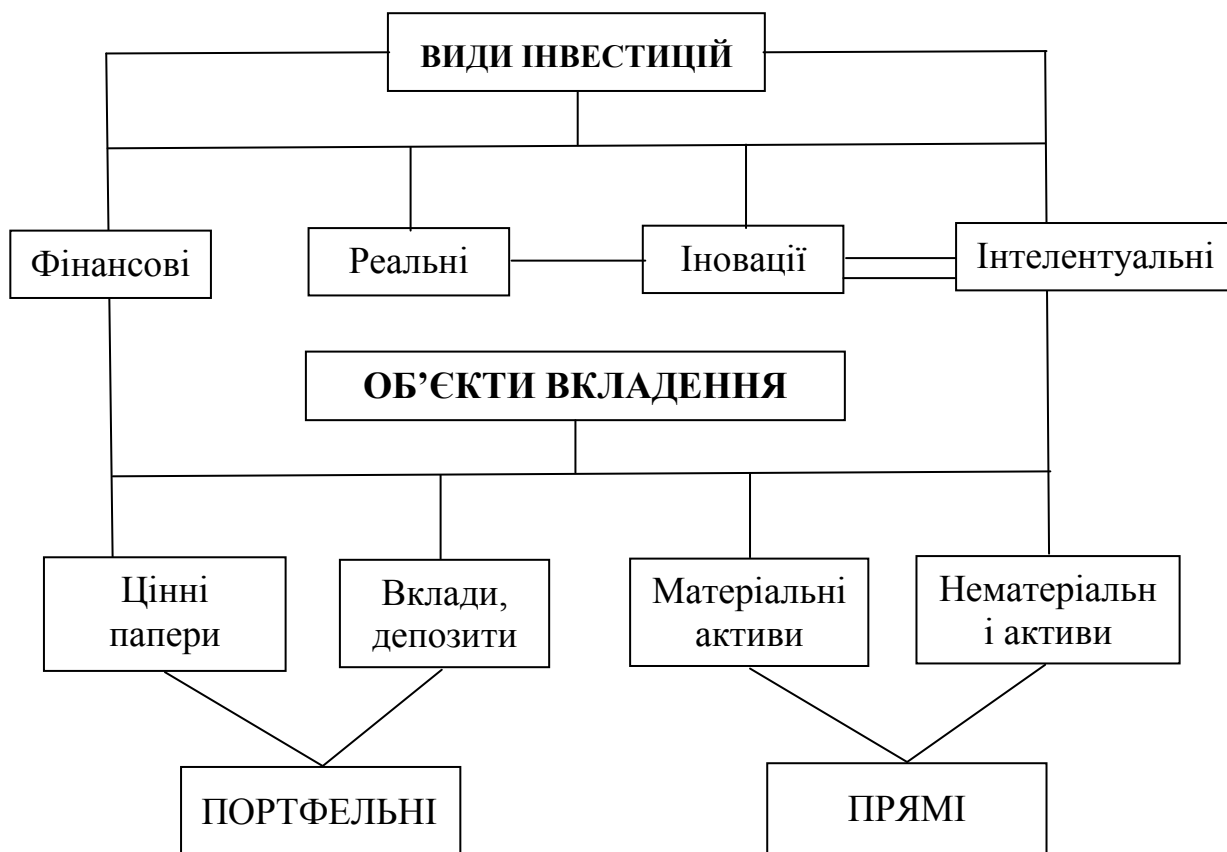

Рис.1.3. Класифікація інвестицій по об'єктах вкладення засобів

Джерело [9]

Фінансові або портфельні інвестиції – це вкладення засобів у різні фінансові інструменти (активи). До фінансових інвестицій відносять вкладення фінансових засобів у:

- розробку інвестиційних проєктів;
- у придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів, випущених державою або частками юридичними особами;
- цільові грошові вклади;
- витрати на придбання цінностей;
- вклади на банківські депозити.

Прямі (реальні) інвестиції пов'язані з виробничим потенціалом. Структура реальних інвестицій являє собою співвідношення інвестицій в основний і оборотний капітал. Структура портфельних (фінансових) інвестицій – це співвідношення інвестицій у цінні папери, а також в активи

і інших підприємств у їхній загальній величині. Мета реальних інвестицій – управління об'єктом інвестування, що здійснюється через функцію контролю. Портфельні інвестиції дозволяють інвесторові досягати стабільного прибутку за рахунок придбаних акцій установи, підприємства або компанії.

Інвестиційна діяльність забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проєктів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей. Інвестиційний проєкт - це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), визначених на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку національної економіки та спрямованих на розвиток окремих галузей, секторів економіки, виробництв, регіонів, виконання яких здійснюється суб'єктами інвестиційної діяльності з використанням цінностей відповідно до положень цього Закону. Інвестиційний проєкт, для реалізації якого може надаватися державна підтримка, розробляється в порядку та за формою, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку.

Інвестиційна діяльність спрямована на вирішення таких найважливіших завдань розвитку економіки:

1. Визначення шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм та проєктів. Вирішальна роль у реалізації інвестицій належить галузям інвестиційного комплексу, передусім будівництву. Тому основним завданням інвестиційної діяльності є визначення шляхів розвитку цих галузей. Розвинений інвестиційний комплекс дозволяє забезпечувати стійкі темпи зростання національної економіки, запроваджувати найновітніші досягнення технічного прогресу, реалізовувати великі соціально-економічні завдання.

2. Забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства. Стратегія розвитку будь-якого підприємства від моменту їх створення передбачає постійне економічне зростання за рахунок збільшення обсягів

результатів підприємницької діяльності, а також галузевої, асортиментної та регіональної диверсифікації цієї діяльності. Це економічне зростання забезпечується насамперед за рахунок інвестиційної діяльності, у процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства.

3. Забезпечення максимізації доходів від інвестиційної діяльності, прибуток є основним показником, що характеризує результати не тільки інвестиційної, але й усієї підприємницької діяльності підприємства.

4. Забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків. Ринкове середовище має свої ризики, що за певних несприятливих умов, ці ризики можуть викликати втрату не тільки прибутку та додаткового доходу від інвестицій, але й частини інвестованого капіталу. Ці обставини зумовлюють необхідність пошуку шляхів та способів зниження ризику при реалізації інвестиційних проєктів.

5. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства у процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Усі перелічені завдання інвестиційної діяльності тісно взаємопов'язані та взаємозумовлені. Забезпечення високих темпів розвитку підприємства може бути досягнуте за рахунок добору високоприбуткових інвестиційних проєктів, та за рахунок прискорення реалізації інвестиційних програм, передбачених на тому чи іншому етапі її розвитку. У свою чергу максимізації прибутку [15].

В сучасних умовах правова система України складається з більше ніж 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Серед них слід насамперед відзначити Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про іноземні інвестиції», Закон України «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні», Закон України «Про цінні папери та фондову біржу», які створюють правову основу інвестиційної діяльності.

Окрім придбання основних засобів, нематеріальних активів, акцій, облігацій, цілісних майнових комплексів тощо, до інвестиційної діяльності

належать надходження грошових коштів у вигляді відсотків за аванси грошовими коштами та позики, надані іншим суб'єктом господарювання, а також грошові надходження у формі дивідендів, від повернення позик, від форвардних контрактів, а також виплати коштів за такими контрактами (за винятком тих контрактів, які укладаються для основної діяльності підприємства).

Враховуючи наведені визначення до основних ознак, характерних інвестиційній діяльності, можна віднести такі ознаки:

– ця діяльність являє собою систему практичних дій учасників інвестиційних правовідносин;

– такі дії є основою для виникнення правових наслідків для суб'єктного складу вказаних правовідносин (виникнення, зміна, припинення права власності, інших прав та обов'язків);

– ця система практичних дій здійснюється з метою досягнення певного результату, тобто практичні дії направлені на реалізацію саме інвестиційних проектів;

– реалізація інвестиційних проектів, в свою чергу, має на меті отримання прибутку [3].

Отже, інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» з метою отримання економічного та соціального ефекту, які здійснюються шляхом реалізації інвестицій, вкладених в об'єкти інноваційної діяльності.

1.2. Банк як об'єкт і суб'єкт інвестиційної діяльності

Нами було проведено аналіз правових основ банківської діяльності та розглянуто питання визначення банку як об'єкта і суб'єкта інвестиційної діяльності.

Так, відповідно до статті 4 Закону України «Про інвестиційну діяльність» – це один з перших законів прийнятих в Україні. Об'єктами

інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти у всіх галузях і сферах національної економіки, цінні папери, цільові грошові внески, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних і інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права і інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом [2].

Основними суб'єктами інвестицій та інвестиційної діяльності є інвестори, користувачі об'єктів інвестування, фінансові посередники, представлені інститутами, що забезпечують акумулювання тимчасово вільних грошових коштів та їх найбільш ефективно розміщення. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність», суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України та іноземних держав, а також держави [3].

Інвестори як суб'єкти інвестиційної діяльності можуть приймати рішення про вкладання власних, позичкових або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Згідно з законом «Про інвестиційну діяльність» інвестори – це фізична або юридична особа, а також держава або територіальна громада, що вкладає майно, майнові права, а також інші цінності, що мають ринкову вартість, з метою отримання прибутку або соціального ефекту безпосередньо у власний або створений ним об'єкт інвестування, або через передачу їх реципієнту для реалізації (використання) інвестицій на підставі договору. інвестиційного характеру. Інвестори, відповідно до положення вищезгаданої статті, можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності [8].

Інвестори можуть бути корпоративними, інституційними та індивідуальними.

Визначено, що корпоративні інвестори — це акціонерні товариства, або підприємства інших форм власності, що мають вільні грошові кошти.

Портфельні інвестори, які формують інвестиційний портфель на підставі фундаментального прогнозу поведінки у довготерміновому та середньостроковому періодах – це інституційні інвестори. Інституційними інвесторами можуть бути банки, інститути спільного інвестування – це пайові та корпоративні інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії, інші фінансові установи, які здійснюють операції з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – також за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [16].

Індивідуальні (приватні) інвестори — це фізичні особи, які використовують свої нагромадження для інвестування. Індивідуальний інвестор найчастіше зацікавлений у тому, щоб вільні грошові кошти принесли дохід, що стане джерелом доходів при досягненні пенсійного віку або забезпечить фінансову стабільність його родині.

Інвестор має право володіти, користуватися, розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, у т. ч. реінвестиції та торговельні операції на території України, відповідно до законодавчих актів України. Крім того, він має право на придбання необхідного йому майна у громадян і юридичних осіб безпосередньо або через посередників за цінами та на умовах, що визначаються за домовленістю сторін. До того ж інвестор самостійно визначає цілі, напрямки, види і обсяги інвестицій, залучає для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності тощо. Інвестор зобов'язаний:

– подати фінансовим органам декларацію про обсяги та джерела здійснюваних ним інвестицій;

- одержати необхідний дозвіл або узгодження відповідних державних органів та спеціальних служб на капітальне будівництво;
- одержати висновок експертизи інвестиційних проектів щодо дотримання технологічних, санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних та архітектурних вимог [17].

Суб'єкт, що приймає інвестиції називається реципієнтом. Реципієнтом є суб'єкт інвестиційної діяльності, власник або володілець об'єкта інвестування, що одержав від інвестора майно, майнові права та інші цінності у власність чи у користування та використовує їх у своїй підприємницькій діяльності або в спільній підприємницькій діяльності з інвестором. Відповідно до ч 3 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора. Перелік учасників є достатньо широким. Це можуть бути будівельно-монтажні фірми, аудитори, ріелтори, оцінювачі майна, депозитарії та інші.

Суб'єктом, який заслуговує окремої уваги є держава. Держава визначає та контролює правові основи ринкових відносин, перш за все гарантуючи права власності та визначаючи базові правила економічних відносин учасників ринку. Держава може виступати як в ролі інвестора, так і в ролі одного чи декількох учасників інвестиційної діяльності. Держава впливає на інвестиційну діяльність як прямо через державний сектор економіки, так і опосередковано, через свої інститути: органи виконавчої влади і Національний банк, фонд держмайна, позабюджетні фонди, державний антимонопольний комітет тощо. Прямий вплив відбувається тоді, коли держава приймає на себе функції фінансування тих галузей та виробництв, продукція яких має загальнонаціональний характер (наприклад, оборонне виробництво, транспорт). Разом з тим, держава повинна зберегти функції інвестора в соціальній сфері, особливо при державному замовленні та фінансуванні продукції агропромислового комплексу. В деяких випадках

держава може проводити інвестиції в засоби виробництва, де спостерігається його спад.

Розрізняють декілька видів державного фінансування інвестицій:

- дотації, гранти — кошти виділяються під визначений проєкт на безкоштовній основі;

- дольова участь — держава виступає в ролі одного з вкладників через свої інститути;

- надання гарантій — держава через свої інститути надає гарантії проведення кредитів, які підприємства отримують від комерційних структур [19].

Опосередкований вплив, в свою чергу, відбувається через регулювання сфер та об'єктів інвестування, організацію та методи здійснення обліку, податкове регулювання, кредитну політику та регулювання кредитних операцій, регулювання грошового обігу та форм розрахунків, валютне регулювання, регулювання ринку цінних паперів, регулювання операцій страхування тощо. Методи опосередкованого впливу держава реалізує через нормативно-правову базу, а також через свої інститути.

В кожній державі існує розгалужена мережа фінансових, інвестиційних та кредитних інститутів, які є суб'єктами інвестиційної діяльності. Фінансові інститути або фінансові посередники – це організації, основним предметом діяльності яких є торгівля фінансовими інструментами. Діяльність фінансового інституту по суті зводиться до продажу власних фінансових зобов'язань та придбання фінансових зобов'язань інших емітентів. Фінансові посередники, що беруть участь в інвестиційній діяльності виконують низку важливих функцій, таких як:

- розподілення ресурсів в часі;
- акумуляція заощаджень;
- перерозподіл ризику;
- погодження тривалості активів і зобов'язань;
- забезпечення ліквідності інвестицій.

Основними фінансово-кредитними установами є банки, інвестиційні фонди та страхові компанії. Зокрема, інвестиційні банки діють в основному на первинному ринку цінних паперів. Найбільш поширеними методами розміщення акцій та облігацій, які використовують банки є такі:

а) андеррайтинг — прийняття на себе всієї суми емісії з наступним розміщенням її на ринку;

б) пряме розміщення — банки виступають консультантами між покупцем та продавцем;

в) публічне розміщення — банки створюють групу для розміщення цінних паперів, кожен член якої бере на себе частину емісії і продає цінні папери своїм клієнтам;

г) конкурентні торги — банки виступають в ролі організаторів аукціону [8].

Банки також беруть участь в операціях на вторинному ринку цінних паперів. Це вкладення вільних грошових коштів в цінні папери різних емітентів на відносно довгий період часу. Кожен банк сам визначає, в які види паперів будуть здійснюватись інвестиції.

Об'єктами і суб'єктами інвестиційної діяльності серед фінансових посередників виступають банки, які значно розширюють свою діяльність через запровадження операцій інвестиційного характеру, зокрема, виконують функції депозитаріїв та незалежних реєстраторів цінних паперів акціонерних товариств; інвестиційного кредитування; проектного фінансування; довірчих операцій; обслуговування іноземної інвестиційної діяльності [10]. Банківські інвестиції опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення. Вони характеризуються пропозицією грошових ресурсів з боку банківської системи і попитом на них з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності.

Нами проаналізовано діяльність банків, як професійних учасників ринку цінних паперів. Визначено, що вони одночасно виступають і інвесторами, і посередниками на ринку цінних паперів, а також емітентами цінних паперів, банки можуть бути акціонерними товариствами. Для банків характерними є специфічні риси. Так, вони опосередковують процес використання тимчасово вільних грошових капіталів у вигляді фінансування (кредитування) капіталовкладень або іншої форми вкладень у реальні активи інвестиційних товарів безпосередньо для обслуговування процесу відтворення та характеризуються пропозицією грошових фондів з боку банківської системи, котрим може бути продавцем, і попитом на ці фонди з боку потенційних учасників інвестиційної діяльності та покупців банківських інвестицій. Формується попит і пропозиція на банківські кредити, портфельні та інші інвестиції банківських установ на фінансовому ринку.

Банки на фінансовому ринку характеризуються такими основними напрямками участі в інвестиційному процесі:

- по-перше – споживання інвестиції або здійснення посередницької діяльності;
- по-друге – участь в інвестиціях або здійснення комісійно-посередницьких та позикових операцій;
- по-третє – інвестування або здійснення банком функцій інвестора або інвестиційного кредитора.

Комерційні банки, як показав аналіз, можуть здійснювати інвестиційні та позикові операції в різних формах інвестування, а саме як:

- пайова участь в інших підприємствах;
- створення дочірніх структур;
- участь у фінансово–промислових групах;
- випуск і розміщення банками акцій промислових підприємств.

Різна спрямованість інвестиційної діяльності банків тісно взаємопов'язана, проте кожна з них керується своєю метою:

- збільшення доходів;

- досягнення ліквідності;
- зменшення ризиків шляхом диверсифікації інвестиційної діяльності;
- посилення впливу фінансового капіталу на інвестиційний процес [15].

Інвестиційна діяльність банку визначається як ріст доходів банку та контроль за рівнем ризику. Якщо банк у своїй діяльності робить ставку на отримання швидких і високих доходів від активних операцій, він тим самим втрачає свою ліквідність, наражаючи себе на ризик стати неплатоспроможним і, навпаки, якщо банк надає перевагу високому рівню своєї ліквідності, він, як правило, втрачає дохідність. Ефективність й надійність роботи комерційних банків залежать від здійснюваної ними політики прибуткового розміщення банківських ресурсів в інвестиційній сфері.

Для забезпечення необхідного рівня ліквідності, банк повинен не мати в надлишку ліквідні кошти, тому що це знижує можливості одержання доходів. Проблема банків пов'язана з диверсифікацією банківських операцій, насамперед розширення інвестиційних вкладень банку, вирішення якої можливе за умов точного передбачення зміни вкладів і попиту на інвестиції, і на цій основі визначення необхідних ліквідних коштів. Для виконання цієї умови банку, перш за все, необхідно правильно сформувати структуру інвестиційного портфеля. Структурування банківського інвестиційного портфеля спрямовано на вирішення двох завдань: по-перше, виділення груп вкладання коштів комерційного банку за певними ознаками; по-друге, створення можливості їх адекватного обліку. У світовій та вітчизняній економічній літературі залежно від об'єкта вкладення капіталу інвестиції до складу інвестиційного портфеля банку включають фінансові та реальні інвестиції.

Аналіз показав, що одним із критеріїв поділу банківських інвестицій є характер участі в інвестуванні, згідно з яким вони діляться на прямі та непрямі інвестиції. Під прямими інвестиціями розуміють особисту участь

інвестора у виборі об'єктів інвестування і вкладенні коштів. Непрямі інвестиції — це інвестування, що опосередковується іншими особами (інвестиційними або іншими фінансовими посередниками). Відповідно до класифікації банківські інвестиції залежно від періоду інвестування пропонується розглядати короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 3 до 5 років) та довгострокові (понад 5 років) інвестиції. Проте в банківській практиці інвестиційні операції прийнято поділяти на короткострокові, які здійснюються на період вкладання не більше року (наприклад, короткострокові депозитні вклади, ощадні сертифікати, облигації, казначейські білети, облигації підприємств, тощо) та довгострокові інвестиції (довгострокові облигації, казначейські білети та реальні інвестиції). Неакціонерні вкладення комерційного банку в статутні капітали організаційно-правових форм поза своєю економічною сутністю так само, як і акції, виражають відносини співволодіння, пропонується виділити такі складові інвестиційного портфеля комерційного банку - борговий, дольовий, вексельний та реальний сектори. У зв'язку з цим інвестиційні операції пропонується розділити відповідно до внутрішнього складу інвестиційного портфеля на боргові, дольові, вексельні та реальні, що представлені на рис.1.4.

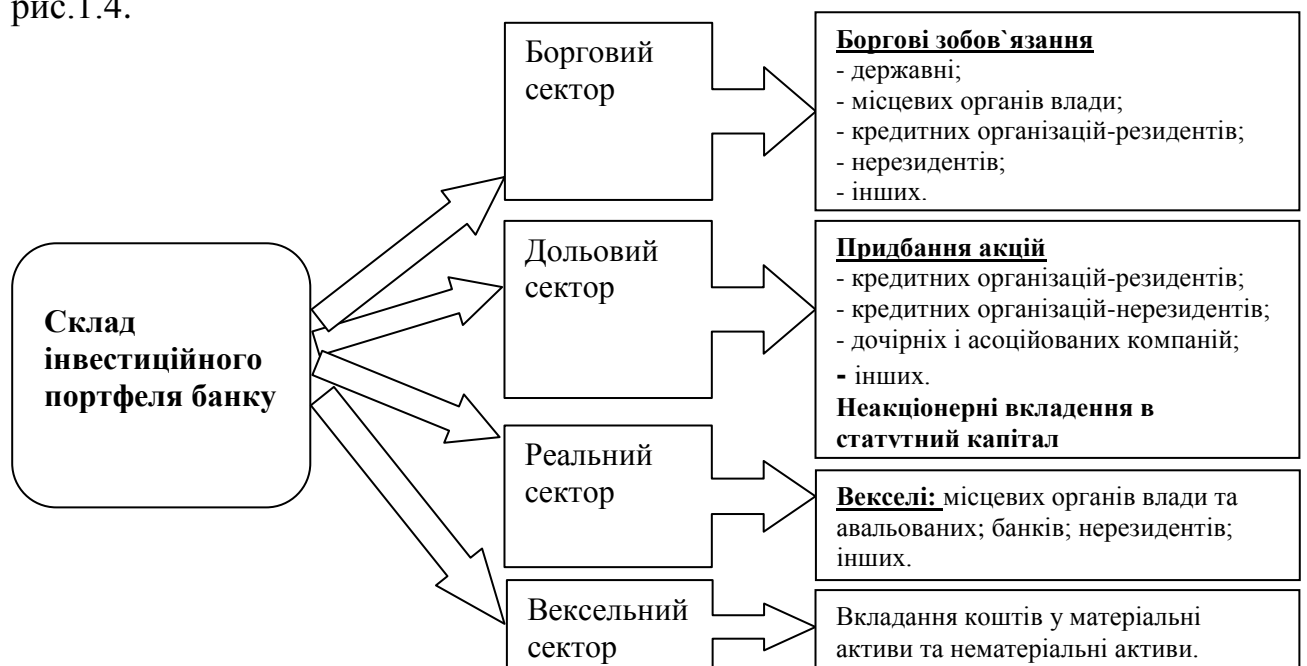

Рис. 1.4. Структура банківського інвестиційного портфеля

Джерело [16]

Структура інвестиційного портфеля (рис.1.4) орієнтована на чинну банківську систему та вимагає такі сектори: борговий сектор, дольовий, реальний та вексельний.

В структурі інвестиційного портфеля є інвестиції у цінні папери та прямі банківські інвестиції. Структура портфельних інвестицій у балансовому розрізі згідно з Положенням «Про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів» має такий вигляд:

- цінні папери у торговому портфелі банку;
- цінні папери в портфелі банку на продаж;
- цінні папери в портфелі банку до погашення;
- інвестиції в асоційовані та дочірні компанії .

Торговий портфель банку – це частина інвестиційного портфеля комерційного банку, у склад якого входять цінні папери, придбані банком для перепродажу з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань їх ціни.

Цінні папери на продаж – це цінні папери, що придбані банком на короткий термін з наміром подальшого його продажу. За своєю природою цінні папери на продаж вільно реалізуються та знаходяться у власності банку до 1 року. У портфелі цінних паперів на продаж обліковуються акції, інші цінні папери з нефіксованим прибутком та боргові цінні папери.

Крім операцій з цінними паперами як інвестиційних операцій, банк здійснює прямі банківські інвестиції, які можна класифікувати так:

а) інвестиції у власну діяльність, це, насамперед, інвестиції у власні основні фонди та інші вкладення, які збільшують вартість власних активів банку;

б) інвестиції в інші види діяльності;

в) продаж-купівля цінних паперів на вторинному ринку, портфельне управління фінансовими активами. Крім купівлі-продажу цінних паперів від

імені клієнтів інвестиційні банки також ведуть операції і здійснюють інвестування від власного імені;

- г) інвестиційне проектування, моніторинг реалізації планів розвитку;
- д) довгострокове кредитування під заставу цінних паперів.

З наведеної класифікації інвестицій та їх класифікаційних ознак необхідно відзначити дві основні форми – це реальні і фінансові інвестиції. Саме вони визначають напрями банківського інвестування.

Крім того, при розподілі коштів на здійснення інвестиційних операцій потрібно вирішувати протиріччя між їх ризиковістю і дохідністю. Інвестиційний ризик супроводжує реалізацію практично всіх інвестиційних проектів, у яких би формах вони не здійснювались, можна констатувати, що він є об'єктивним явищем. У кожному випадку причиною збитків можуть бути випадкові події, що спричинили виникнення і реалізацію ризиків. Можливі прояви негативного впливу чинників інвестиційних ризиків представлено на рис.1.5.

Рис. 1.5. Схема прояву негативного впливу чинників інвестиційних ризиків

Повністю нейтралізувати ризик при здійсненні інвестиційної діяльності банку майже не можливо, але можна зменшити його вплив за допомогою ефективних методів управління ризиком.

До способів зниження ризику, який приймає на себе банк, займаючись інвестиційною діяльністю, можна віднести:

- імунізацію (статистичний метод зниження ризику, який передбачає здійснення постійної ревізії та збалансування інвестиційного портфеля);
- диверсифікацію (придбання різних видів інвестицій із різним ступенем ризику – прибутковістю й ліквідністю);
- лімітування (метод управління інвестиційним ризиком, який полягає в завчасному обмеженні можливих втрат);
- страхування (спосіб мінімізації інвестиційного ризику за допомогою сплати страхових внесків);
- хеджування (підхід, при якому свідомо використовується протилежна реакція різних паперів на одну і ту саму подію). Він заснований на такому розподілі активів, при якому сумарний вплив тієї або іншої події на їхню вартість виявився нульовим [13].

Таким чином, суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами і учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів. Об'єктами інвестиційної діяльності вважається будь-яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти, цінні папери, цільові грошові внески, науково-технічна продукція, тощо. Врахування особливостей банківських інвестицій, взаємозалежності банківської інвестиційної діяльності від структурних чинників розвитку економіки та використання банківськими і фінансово-кредитними установами нових методів управління інвестиційним портфелем дозволить вдосконалити діючу практику управління інвестиційними вкладеннями банків, підвищити обґрунтування управлінських рішень банками при

розробці стратегії і тактики на основі підтримання оптимального співвідношення ліквідності, дохідності та надійності банку і реально збільшити ефективність банківських інвестицій.

1.3. Сутність банківської системи України

Банк — це кредитно-фінансова установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити та здійснює інші послуги за фінансовими операціями. Одна з головних задач банків складається в необхідності підтримки оптимальної структури своїх активів з урахуванням економічного положення. Банки мають реагувати на економічну і політичну ситуацію. При кризовій ситуації скорочуються довгострокові інвестиції і терміни кредитування. В умовах скорочення ризику банківська система активізує свою діяльність, одержуючи доходи – процентні надходження. В Україні банківська система має дворівневу структуру, основу якої було закладено Законом України «Про банки і банківську діяльність», прийнятим у 1991 році. На першому рівні знаходиться центральний банк держави - Національний банк України, на другому рівні – комерційні банки різних форм власності, спеціалізації та територіального статусу (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Структура банківської системи України

Джерело[4]

Розвиток банківської системи України зв'язано з реформуванням колишнього Державного банку СРСР. В сучасних умовах Україна має єдину національну грошову одиницю, в країні побудована національна база для емісії паперових грошей і карбування монет, запроваджена система електронних рахунків, удосконалена система бухгалтерського обліку на основі міжнародних стандартів, створено національну біржу, тощо. Фінансова система існує у кожній державі незалежно від рівня її економічного розвитку, що формує також і банківську систему країни. Фінансова система України представлена на рис. 1.7.

Рис.1.7. Схема фінансової системи України

Джерело [20]

В залежності від того, кому належать кредитні та кредитно-фінансові заклади, в країнах з ринковою економікою розрізняються:

- державні кредитні та кредитно-фінансові заклади;
- приватні кредитні та кредитно-фінансові заклади.

Перша група – це центральні банки, які мають монопольне право випуску банкнот, окремі комерційні банки, поштово-збережені каси, деякі

закладі, які виконують спеціальні функції по кредитуванню тієї чи іншої галузі. Розвиток державно-монополістичного капіталізму супроводжується зростом державної власності в різних сферах, в тому числі в сфері кредиту. За характером діяльності банки розділяються на: емісійні; комерційні; інвестиційні; іпотечні; заберезні; спеціалізовані (наприклад, торгівельні).

Емісійні банки здійснюють випуск банкнот і є центрами кредитної системи. Вони займають в ній особливе положення та являються «банками банків».

Основним завданням інвестиційних банків є фінансування та довгострокове кредитування різних галузей промисловості, торгівлі та транспорту. Через інвестиційні банки задовільняється значна частина потреб промислових та інших підприємств в основному капіталі. Розвиток цієї складової кредитної системи характерно для ринку. На відміну від комерційних банків інвестиційні мобілізують частину своїх ресурсів шляхом випуску власних акцій та облігацій, а також отримання кредитів від комерційних банків. Разом з тим вони відіграють активну роль у випуску та розміщенні акцій промислових та інших компаній.

Діяльність банків включає довгострокові суди під заклад (нерухомості – землі та будівель). Банк мобілізує ресурси на основі випуску особливого виду цінних паперів – закладних паперів, забезпеченням яких є закладена в банках є фермери, населення, а в деяких випадках – підприємці. Іпотечний кредит фермери часто використовують для купівлі землі. Частково іпотечні суди використовуються для купівлі машин, добрива та інших засобів виробництва. Крім того, купівля землі дає цим фермерам можливість розширити своє господарство [5].

Як показав аналіз, Національний банк України – це банк першого рівня банківської системи і є особливим органом державного управління, який проводить єдину державну грошового-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Банки створюються на акціонерних або пайових засадах юридичними та фізичними

особами. Свої функції банки реалізують через виконання таких операцій, як залучення коштів підприємств, установ, організацій, населення на депозитні, вкладні рахунки та недепозитне залучення коштів; кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян, вкладання у цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів; касове та розрахункове обслуговування національної економіки, виконання валютних та інших банківських операцій. НБУ здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису, а в окремих випадках – також за рахунок Держбюджету України. Одержання прибутку не є метою його діяльності.

Діяльність банків здійснюються на основі законодавчо-правової бази країни і керуються Конституцією України, Законами України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», законодавством України про акціонерні товариства та інші види національних товариств, іншими законодавчими актами України, нормативними актами Національного банку України і своїми статутами. З січня 1998 року банківська система України перейшла на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і статистики [23].

До задач НБУ відносяться наглядові, регулятивні й контрольні. Як показав аналіз їх виконання забезпечується через:

- здійснення всіх видів перевірок банків на місцях, інших кредитних установ та суб'єктів підприємницької діяльності, а також перевірку достовірності інформації, що надається юридичним та фізичним особам під час реєстрації банків, кредитних установ і ліцензування банківських операцій;

- висунення вимог щодо проведення загальних зборів акціонерів банків та інших кредитних установ і визначення питань, за якими мають бути прийняті рішення.

Функціями Національного банку є: проведення грошово-кредитної політики; монопольно здійснення емісії національної валюти України та

організація її обігу; організація системи рефінансування комерційних банків; встановлення для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності; організація створення та методологічного забезпечення системи грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу; визначення системи, порядку і форми платежів, у тому числі між банками; визначення напрямів розвитку сучасних електронних банківських технологій; здійснення банківського регулювання та нагляду; ведення Державного реєстру банків та здійснення ліцензування банківської діяльності; ведення офіційного реєстру ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем; складання платіжного балансу, здійснення його аналізу та прогнозування, тощо [17].

Як показав аналіз, правовий статус НБУ суб'єктів адміністративно-правових відносин – це юридичне закріплення ролі та місця в системі відповідних органів державної влади і в системі органів управління. Національний банк за своїм правовим статусом є однією з найважливіших інституцій держави. Він не входить до жодної з гілок влади. Наявність владних повноважень є найважливішою ознакою правового статусу Національного банку України. Це означає, що НБУ має встановлювати обов'язкові для виконання правила і норми та контролювати їх виконання. З організаційного погляду важливим є факт того, що нормативно-правові акти Національного банку видаються у формі постанов Правління НБУ, а також інструкцій, положень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку. Вони не можуть суперечити законам та іншим законодавчим актам України. Призначення на посаду та звільнення з посади голови НБУ здійснює Верховна Рада України за поданням Президента України. Крім того, саме Верховна Рада України призначає частину складу Ради Національного банку, а інша частина призначається Президентом країни.

Національний банк допомагає урядові визначити найліпший момент для випуску облігації, їхню ціну, доходність та інші характеристики, що забезпечують привабливість випуску для інвесторів, місце, де ліпше розмістити облігації. Для успішного виконання цього завдання банк повинен мати точну й своєчасну інформацію про стан економіки, рух кредитних ресурсів тощо. Проте деколи Нацбанкові доводиться приймати рішення ще до того, як статистика підтвердить передбачувану подію. Тому він проводить власні дослідження, результати яких звичайно публікуються.

Функціонування Національного банку України пов'язане з управлінням державними депозитами (навіть якщо вони розміщені в комерційних банках). Майже всі урядові видатки й доходи проходять по рахунках Національного банку. Він також має рахунок для вкладення урядових доходів в цінні папери та рахунок, на якому перебувають інвалютні запаси. Щоб торгувати валютою, НБУ повинний мати валютні рахунки в центральних банках відповідних країн. Коли уряд вирішує здійснити інтервенцію на валютному ринку з метою змінити обмінний курс національної валюти або утримати його від падіння, Нацбанк знімає з інвалютного рахунку певну суму й купує на неї національну валюту, змінюючи в такий спосіб баланс попиту й пропозиції. І навпаки, НБУ скуповує інвалюту, якщо прийнято рішення уповільнити зростання обмінного курсу національної валюти. В першому випадку вторгнення лімітується наявністю національної валюти на урядових рахунках, у другому - наявністю інвалюти.

Аналіз показав, що одне з завдань Національного банку України є управління державним боргом, тобто цілеспрямовано змінювати ту його частину, яка представлена державними облігаціями. Управління державним боргом має бути погоджено з цілями уряду, з фіскальною політикою держави.

Нами було визначено характеристику державних банків України. На даний момент часу є три державних банківських установи (додаток А).

По даним рейтингу державних банків України аналіз показав, що у 2021 році АТ «Ощадбанк» посів 2-е місце за обсягом загальних активів, власного капіталу, залучення коштів, кредитів та заборгованості клієнтів і фінансового результату (прибутку).

Аналіз показав, що комерційні банки – це банки другого рівня на банківському ринку України і вони є регіональними. Значна частина комерційних банків знаходяться в м. Києві та вважаються індустріально розвиненими. Комерційними банками є: Український акціонерно комерційний промислово-інвестиційний банк "Промінвестбанк", Республіканський акціонерно-комерційний агропромисловий банк "Україна", Український акціонерний інноваційний банк "Укрінбанк", Комерційний банк розвитку промисловості будівельних матеріалів "Будмбанк", Комерційний банк Кредитно-фінансова спілка "Експобанк", тощо.

Комерційні банки – це банки, які здійснюють кредитування промислових, торгівельних та інших підприємств головним чином за рахунок тих грошових капіталів, які вони отримують у вигляді вкладів. За формою власності вони розділяються на: приватні акціонерні; кооперативні; державні. На початкових ступенях розвитку капіталізму переважали індивідуальні банківські фірми, але з розвитком капіталізму і особливо в епоху імперіалізму деяка частина всіх банківських ресурсів зосередилась в акціонерних банках. Розвиток державно-монополістичного капіталізму знайшло вираження в одержавленні деяких комерційних банків.

Комерційні банки за обсягом та характером здійснюваних ними операцій, поділяються на універсальні та спеціалізовані. Універсальні банки виконують усі банківські операції для своїх клієнтів. Спеціалізовані банки або обслуговують визначену сферу, галузь господарства, групу клієнтів, або виконують незначну кількість операцій.

Спеціалізовані банки:

- обслуговують певну категорію клієнтів — банки з клієнтською спеціалізацією;

- обслуговують переважно юридичних і фізичних осіб у межах певної галузі — банки з галузевою спеціалізацією;

- надають невеликий аспект послуг для більшості своїх клієнтів — банки із функціональною спеціалізацією.

Спеціалізовані банківські заклади включають банки, які спеціально займаються саме видом кредитування. Таким чином, зовнішньоторговельні банки спеціалізуються на кредитуванні експорту та імпорту товарів.

Діяльність комерційних банків здійснюється на договірних умовах кредитне, розрахунково-касове та інше банківське обслуговування юридичних і фізичних осіб. Приймають і розміщують грошові вклади своїх клієнтів, ведуть рахунки банків-кореспондентів, а також можуть виконувати всі або деякі з таких операцій: фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників капіталів, що інвестується; випуск платіжних документів та інших цінних паперів (чеків, акредитивів, векселів, акцій, сертифікатів, облігацій, тощо); купівля, продаж і зберігання державних цінних паперів, а також цінних паперів інших емітентів; видача доручень, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, які передбачають її виконання у грошовій формі; касове виконання державного бюджету; придбання права вимоги з постачання товарів і надання послуг, прийняття ризиків виконання таких вимог та їх інкасування (факторинг); купівля у підприємств і громадян та продаж їм іноземної валюти; купівля і продаж у держави і за кордоном дорогоцінних металів, природних дорогоцінних каменів, а також виробів з них; довірчі операції (залучення і розміщення коштів; управління цінними паперами тощо) за дорученням клієнтів; надання консультативних та інших послуг, пов'язаних із банківською та іншою комерційною і господарською діяльністю.

Згідно з нормативно-правовою базою комерційним банкам України забороняється вести діяльність у сфері матеріального виробництва і торгівлі матеріальними цінностями, а також діяльністю з усіх видів страхування. Їм забороняється використовувати свої союзи та інші об'єднання для

досягнення згоди, спрямованої на монополізацію ринку банківських послуг, установлення монопольних ставок і комісійних винагород, обмеження конкуренції у банківській справі. Комерційні банки виконують такі основні функції як мобілізація вільних грошових коштів і перетворення їх у капітал, кредитування підприємств, держави та населення, здійснення депозитної емісії (випуск кредитних інструментів обігу на підставі створення банком вкладів), забезпечення розрахунково-платіжного механізму, також виконання емісійно-засновницької функції, надання економічної інформації та послуг консультаційного характеру.

Мінімальний розмір статутного капіталу на момент реєстрації комерційного банку не може перевищувати або бути менше:

- для місцевих кооперативних банків - 1 мільйона євро;
- для комерційних банків, які здійснюють свою діяльність на території однієї області, - 3 мільйонів євро;
- для банків, які здійснюють свою діяльність на території всієї України, - 5 мільйонів євро [5].

Комерційні банки в Україні можуть функціонувати як універсальні або як спеціалізовані. За спеціальністю банки можуть бути ощадні, інвестиційні, іпотечні та розрахункові. В Україні існує два державних комерційних спеціалізованих банків у формі відкритих акціонерних товариств (Ощадний банк та Експортно-імпорتنний банк України), а решта комерційних банків є універсальними. Джерела формування банківських ресурсів відображаються у правій частині балансового звіту і називаються пасивами банку. За джерелами формування пасиви не однорідні і складаються з власного капіталу та зобов'язань банку перед вкладниками і кредиторами. Зобов'язання банку розподіляються на: кредити, отримані від НБУ; кошти інших банків (залишки на коррахунках, кредити та депозити); кошти клієнтів (кошти до запитання і строкові кошти); кошти бюджету, позабюджетних фондів та інші кошти клієнтів, що утримуються з бюджету; боргові цінні папери, емітовані банком; чисті нереалізовані витрати від похідних

фінансових інструментів; нараховані витрати до сплати; субординована заборгованість та інші зобов'язання.

Відповідно до ст. 51 Закону України “Про банки і банківську діяльність” банківські розрахунки проводяться у готівковій та безготівковій формах згідно із правилами, встановленими нормативно-правовими актами Національного банку України. Безготівкові розрахунки здійснюються на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді. Банки в Україні можуть використовувати як платіжні інструменти: платіжні доручення, платіжні вимоги, вимоги-доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки та інші дебетові і кредитові платіжні інструменти, що застосовуються у міжнародній банківській практиці [5].

Отже, аналіз банківської діяльності показав, що становлення банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дійової системи регулювання і контролю банківських операцій. Банківська система – законодавчо визначена, структурована сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю. За своєю структурою банківська діяльність має дворівневу систему. На першому рівні знаходиться центральний банк. На нього покладається відповідальність за вирішення макроекономічних завдань в грошово-кредитній сфері, перш за все – підтримання сталості національних грошей та забезпечення сталості функціонування всієї банківської системи. На другому рівні банківської системи знаходяться решта банків – комерційні банки. За рахунок збільшення статутного капіталу відповідно до вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність» та нормативно-правових актів НБУ включає в себе зростання іноземного капіталу на національному фінансовому ринку є поштовхом до розвитку конкуренції на ринку капіталів, покращення рівня обслуговування, здешевлення кредитних ресурсів та підвищення ставок по депозитним операціям.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки: відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, з метою отримання економічного або соціального ефекту.

Згідно із Законом України «Про інвестиційну діяльність» суб'єктами інвестиційної діяльності є інвестори та учасники інвестиційної діяльності, які забезпечують здійснення інвестицій. Такий поділ залежить від функцій, які вони виконують. Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть бути державні органи влади, фізичні та юридичні особи України та інших держав. Основним суб'єктом інвестиційної діяльності є інвестор, який приймає рішення про вкладення власних, позикових або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування з метою отримання вигід від експлуатації створеного об'єкта. Також об'єктами інвестиційної діяльності може бути будь-яке майно, зокрема, основні фонди і оборотні кошти, цінні папери, тощо.

Банк як об'єкт та суб'єкт інвестиційної діяльності включає в себе розробку своєї інвестиційної стратегії, оскільки банк може дотримуватися відповідної класифікації і формувати інвестиційні портфелі. Залежно від співвідношення очікуваного зростання капіталу та ризику можна виділити види портфелів зростання: агресивного, консервативного та середнього. Забезпечуючи необхідний рівень ліквідності, банку важливо не мати в надлишку ліквідні кошти, оскільки це знижує можливості одержання доходів. Врахування особливостей інвестиційної діяльності банків та використання банківськими і фінансово-кредитними установами нових методів управління інвестиційним портфелем дозволить вдосконалити діючу практику управління інвестиційними вкладеннями банків, підвищити

обґрунтування управлінських рішень банками, дохідності та надійності банку і реально збільшити прибутковість банківських інвестицій.

Розвиток банківської системи України – одна з необхідних умов ефективного функціонування економіки країни при переході до ринкових відносин, оскільки він сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів. Проте, дедалі частіше спостерігається банкрутство банків, що свідчить про неправильно обрану ними стратегію розвитку. Становлення банківської системи тісно пов'язане з дійовою системою регулювання і контролем банківських операцій. Банківська система в умовах ринку попри належний рівень капіталізації банківських установ та розвиток різних видів спеціалізованих комерційних банків нарівні з банками універсальними, що в сукупності утворюють другий рівень системи, має включати також інфраструктуру, щоб забезпечити нормальне функціонування банківської системи загалом.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «ОЩАДБАНК»

2.1. Аналіз діяльності АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» – один з банків, який має державний статус та закріплену Законом України «Про банки і банківську діяльність» та державну гарантію повного збереження грошових коштів громадян, довірених банку. Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було утворене відповідно до Розпорядження Президента України (20 травня 1999 р.) і Постанови Кабінету Міністрів України (21 травня 1999 р.) шляхом перетворення Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України в Державний ощадний банк України у формі відкритого акціонерного товариства. Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було зареєстровано НБУ 26 травня 1999 р. Назва банку на публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» була зареєстрована 7 червня 2011 р. Банк має стратегію, яка спрямована на максимальний розвиток бази клієнтів, розширенні переліку послуг, збільшенні присутності на ринку банківських продуктів та послуг.

Нами було визначено основні види послуг діяльності банку, який обслуговує юридичних і фізичних осіб:

- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів;
- кредити на придбання житла, автомобілів, товарів тривалого користування;
- короткострокові та довгострокові кредити підприємствам, установам, організаціям;
- переказ грошових коштів у національній та іноземній валюті в Україні та за кордон з відкриттям та без відкриття рахунку;
- обслуговування і продаж чеків, векселів та інших платіжних інструментів;

- купівля-продаж банківських металів;
- розміщення коштів на депозитних рахунках;
- відкриття карткових рахунків та обслуговування банківських платіжних карток міжнародних платіжних систем MasterCard International і Visa International;
- відповідальне зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей та документів;
- депозитарні послуги зберігача цінних паперів;
- перевезення валютних цінностей, інкасація коштів та інші [1].

Станом на 01.01.2020 р. мережа банку складалась з 3 051 установи, з них: філії – Головне управління по м. Києву та Київській області та 23 обласні управління; територіально відокремлених безбалансових відділень – 3 027 одиниці [1]. Організаційна структура АТ «Ощадбанк» представлена на рис.2.1.

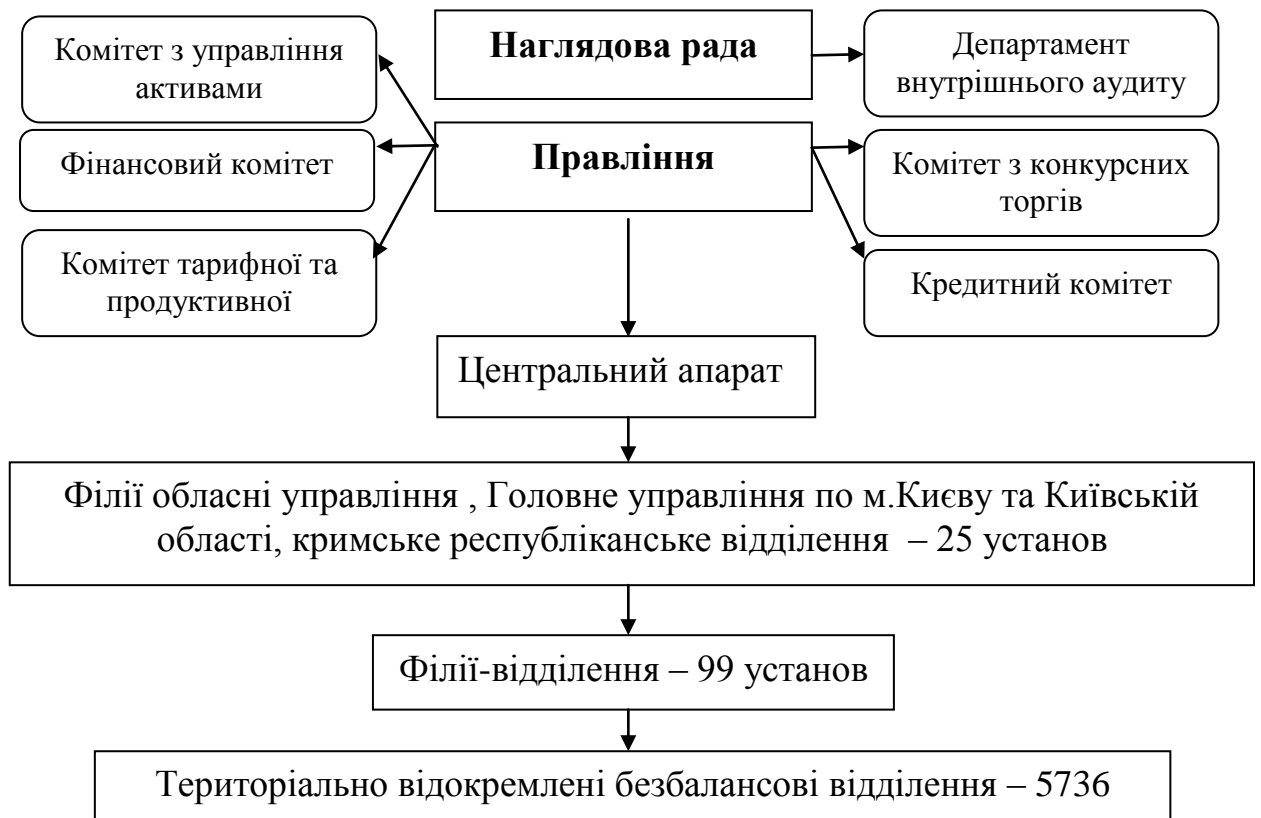

Рис 2.1. Схема організаційної структури АТ «Ощадбанк»

Джерело [1]

Аналіз організаційної структури управління АТ «Ощадбанк» показав, що філії банку очолюють керівники, які призначаються на посаду та звільняються з посади правлінням АТ «Ощадбанк». Територіально відокремлені безбалансові відділення банку очолюють керівники, які призначаються на посаду та звільняються з посади у порядку, визначеному правлінням банку. Філії та територіально відокремлені безбалансові відділення банку мають право від імені самого банку надавати банківські та інші фінансові послуги, а також проводити іншу діяльність, передбачену положенням про таку установу, у межах отриманих банком банківської ліцензії та генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій. З урахуванням загальнодержавних тенденцій розвитку банківського сектора економіки, активізації діяльності банку, більш повного використання бізнес-можливостей, установ, у відповідності до зовнішнього ринкового потенціалу, АТ «Ощадбанк» у 2019 р. було продовжено курс на якісну зміну структури мережі, в тому числі і за рахунок зменшення кількості установ. Для забезпечення виконання таких намірів протягом 2019 р. було закрито 576 територіально відокремлених безбалансових відділень.

Нами було проведено аналіз, що порівняно з 2019 роком регіональна мережа АТ «Ощадбанк» зменшилась на 19 % від загальної чисельності установ.

АТ «Ощадбанк» станом на 01.01.2020 р. є засновником дочірнього підприємства ПрАТ «Агентство по рефінансуванню житлових кредитів», частка участі банку в статутному капіталі становить 70,8571%. Чисельність та фонд оплати праці працівників АТ «Ощадбанк» за 2019 рік становить:

- середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу (осіб): 26 367;
- середньооблікова чисельність працюючих за цивільно-правовими договорами (осіб): 507;
- середньооблікова чисельність працівників, які працюють за сумісництвом (осіб): 17;

– чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) (осіб): 850 (без урахування осіб, які працюють по індивідуальному графіку);

– фонд оплати праці (всього) : 3 802 674,9 тис. грн [1].

Основною функцією банку є робота з персоналом. Так, в 2020 році департаментом по роботі з персоналом на умовах відкритого конкурсу підбрано 574 кандидати на вакантні посади центрального апарату та 5 960 кандидатів на вакантні посади в регіональному управлінні. В сучасних умовах затверджено нову редакцію Колективного договору АТ «Ощадбанк» та реалізовано ключовий проєкт централізації працівників валютного контролю та захисту інформації на базі Центрального апарату та всіх філій – обласних управлінь АТ «Ощадбанк», також завершено реалізацію проєкту з централізації функцій управління ризиками із забезпеченням переведення працівників підрозділів ризиків всіх філій – обласних управлінь до Центрального апарату банку. В акціонерному товаристві розпочато процес реалізації заходів щодо централізації функцій підбору та навчання персоналу на базі Центрального апарату та всіх філій обласних управлінь АТ «Ощадбанк». На базі управління навчання та розвитку персоналу Департаменту організовано 57 нарад, в яких прийняли участь 1 355 працівників банку та участь у зовнішньому навчанні на 96 заходах для 1 144 працівників банку. На рівні центрального апарату та регіонального управління банку проведено 1 941 тематичних тренінгів, у яких прийняли участь 16 718 працівників банку та 1 189 заходів очного процедурно-продуктового навчання, у яких прийняли участь 12 725 працівників банку. АТ «Ощадбанк» завершив програму навчання 12 модульної програми розвитку управлінського потенціалу для третьої та четвертої хвилі учасників, де 68 працівників отримали сертифікати. Проводиться п`ята хвиля (для 48 працівників банку) та шоста хвиля (для 40 працівників банку) 12 модульної програми розвитку управлінського потенціалу.

Як показав аналіз, АТ «Ощадбанк» є учасником наступних об'єднань: Асоціація «Українські Фондові Торговці» та «Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів» (ПАРД). Мета цих об'єднань – захист інтересів членів асоціацій, розробка стандартів та вдосконалення механізмів ефективного регулювання діяльності професійних учасників фондового ринку, участь у нормотворчому процесі та в процесі вдосконалення нормативно-правових актів, пов'язаних із розвитком та регулюванням фондового ринку.

Аналіз показав, що у 2019 році АТ «Ощадбанк» забезпечив виконання основного завдання з прискорення розвитку бізнес-напрямів, завдяки чому за підсумками року утримує лідируючі ринкові позиції за такими показниками:

- за обсягом активів – II місце;
- за обсягом власного капіталу – II місце;
- за обсягом депозитного портфеля – II місце;
- за обсягом портфеля цінних паперів – II місце;
- за обсягом комісійного доходу – II місце.

За даними фінансової звітності чистий прибуток банку за звітний період становить 161,2 млн. грн., що відповідає плановим показникам. Комісійний дохід зріс на 31% (на 1,2 млрд. грн.) за рахунок розрахунково-касового обслуговування та операцій з пластиковими картками. Банк досяг суттєвого зростання у стратегічних сегментах: роздрібному і мікро-, малому та середньому бізнесі. АТ «Ощадбанк» зайняв лідерську позицію зі зростання кредитування в роздрібному бізнесі завдяки збільшенню портфеля на 42%, або на 1,6 млрд. грн. Збільшення обсягів кредитування забезпечувалось ефективною роботою з залучення депозитів. «Ощадбанк» займає 23% ринку депозитів фізичних осіб, маючи портфель 95,6 млрд. грн., при цьому утримуючи вартість залучення коштів нижче від ринкової. Протягом року банком забезпечено стабільні показники платоспроможності та ліквідності [23].

Торговий дохід АТ «Ощадбанк» від операцій з цінними паперами має тенденцію збільшення у розмірі 0,2% на рік. У звітному році з`являються доходи від операцій з фінансовими інструментами, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою, де обсяг становить лише 1,1% (168148 тис.грн.), проте це свідчить про розширення спектру послуг, які приносять дохід, що сприяє позитивній динаміці сукупного доходу [23].

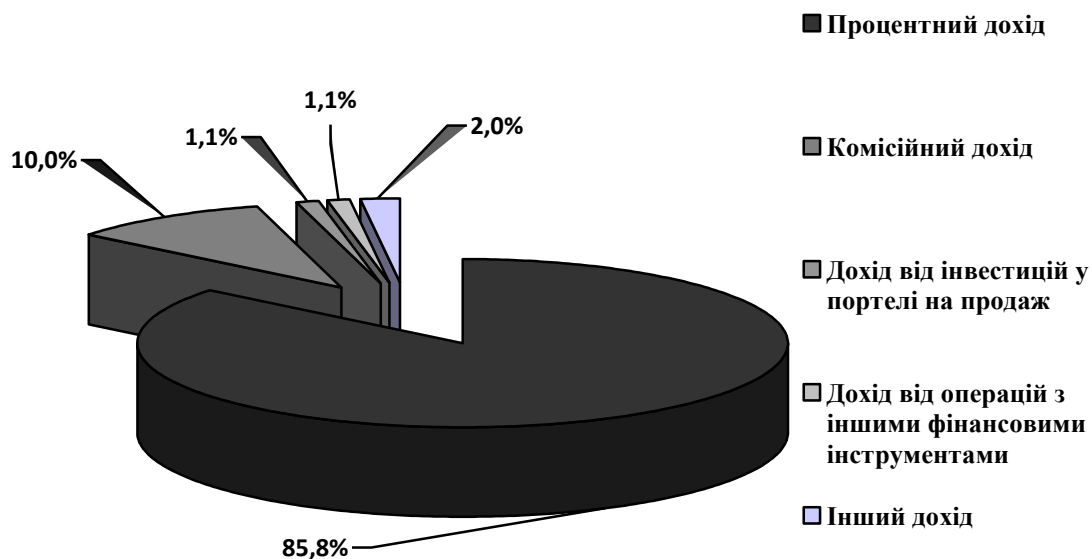

Рис.2.2. Структура доходів АТ «Ощадбанк» за 2021р.

Джерело [23]

В структурі доходів АТ «Ощадбанк» (рис.2.2), аналіз показав, що банк має найбільшу питому вагу (понад 95%) займають доходи від операційної діяльності, що є вірним рішенням для діяльності акціонерного товариства, адже це свідчить про високий рівень управління активними операціями банку. Це сприяє підвищенню процентної ставки за кредитами та розширення кола клієнтів, а також підвищення тарифів за обслуговування.

Банк працює в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагне бути сучасним конкурентоспроможним банком. За рейтингом банків у 2020 році АТ «Ощадбанк» за обсягом загальних активів, власного капіталу, залучення коштів, кредитів та заборгованості клієнтів і

фінансового результату зайняв 2-е місце. В табл. 2.3. представлено рейтинг 10 банківських установ.

Таблиця 2.3

Банківські установи України з найбільшими обсягами загальних активів

№ з/п	Найменування банку	Загальні активи, млн.грн.
I	ПриватБанк	282, 037 351
II	Ощадбанк	218, 248 618
III	Укрексімбанк	161, 731 579
IV	Укргазбанк	82, 363 753
V	Райффайзен Аваль	79, 147 470
VI	Альфа-Банк	60, 200 176
VII	Пумб	52, 681 264
VIII	Кредит Дніпро	49, 917 161
IX	Сітібанк	32, 862 170
X	ПроКредит	24, 937 782

Джерело [2]

Як показав аналіз, по рейтинговій оцінці за обсягом загальних активів перше місце займає «Приватбанк» 282 037 351 грн., на другому місці «Ощадбанк» – 218 248 618 грн. і третє місце зайняв «Укрексімбанк» – 161 731 579 тис. грн.

Саме державні банки України («Приватбанк», «Ощадбанк», «Укрексімбанк») є найбільш стабільними в Україні.

Аналіз динаміки діяльності «Ощадбанк» показав, що розвиток на у 2020 – 2022 роки визначається з максимізацією вартості для акціонера, реалістичності досягнення цілей та сприянню залученню зовнішніх інвесторів. Розвиток також передбачений в утриманні позицій банку в корпоративному бізнесі та нарощування кредитів мікро-, малому та

середньому бізнесу та збільшення кредитування в роздрібному бізнесі, а також зниження вартості ризику, зниження співвідношення витрат до доходів та підвищення дохідності капіталу [2].

Аналіз діяльності АТ «Ощадбанк» показав, що банк має провідне місце серед банків України за обсягом загальних активів. Керівництво АТ «Ощадбанк» тримає свою стійкість і здатність оперативно реагувати на зміни в економіці країни. Банк надає ясні банківські послуги на ринку і є конкурентноспроможним.

2.2. Оцінка інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк»

Інвестиційна діяльність банків всіх форм власності є пріоритетною. Нами було проведено аналіз оцінки інвестиційної діяльності АТ «Ощадбанк».

АТ «Ощадбанк» є найбільшим оператором ринку державних цінних паперів України. Номінальна вартість портфеля державних цінних паперів станом на 2020 склала 14 658, 6 млн. грн., депозитних сертифікатів НБУ 1 000 000 тис. грн., номінальна вартість портфеля корпоративних облігацій 660,14 млн. грн., з них корпоративних цінних паперів, що рефінансуються НБУ - 51,64 млн. грн. Формування портфеля цінних паперів, емітентами за якими є корпоративні суб'єкти господарювання, здійснюються за рахунок боргових цінних паперів-облігацій, які мали найбільший попит на ринку цінних паперів [1].

Банк складає бізнес-план на щорічній основі, що забезпечує поетапний прогрес у досягненні стратегічних цілей з урахуванням змін зовнішнього середовища та фактичних результатів розвитку. Бізнес-план банку на 2019 рік передбачає, зокрема, суттєве зростання портфелів та частки ринку в роздрібному бізнесі із збереженням стійких позицій на ринку в корпоративного секторі, а також підвищення ефективності бізнесу в цілому.

За даними фінансової звітності діяльності АТ «Ощадбанк», процентні доходи банку за 2020 рік від вкладень у цінні папери склали 327 430,5 тис. грн., а процентні витрати склали 52 450,1 тис. грн [1].

Аналіз діяльності АТ «Ощадбанк» показав, що відділ вкладень в недержавних цінних паперів департаменту корпоративного бізнесу проводив роботу за такими напрямками:

По-перше, управління портфелем цінних паперів на продаж та до погашення. Балансова вартість портфеля цінних паперів на продаж станом на 2020 р. склала 143 807 тис.грн., з яких облігації підприємств 119 529 тис.грн., прострочені векселі 643 тис. грн., акції і паї 23 635 тис. грн. За 2019 рік обсяг вкладень в облігації підприємств у портфелі на продаж було збільшено на 9% за рахунок придбання облігацій номінальною вартістю 10 316 тис. грн. Балансова вартість портфеля до погашення станом на 01.01. 2019 склала 377 973 тис.грн. Портфель складався з облігацій підприємств 361 843 тис. грн., облігацій внутрішніх місцевих позик 15 377 тис. грн. та прострочених векселів 753 тис.грн. Протягом 2018 - 2019 років портфель до погашення було збільшено у 3,6 разу за рахунок придбання облігацій номінальною вартістю 267 000 тис. грн. Облігацій погашено на 2 580 тис. грн.

По-друге, управління іпотечним покриттям звичайних іпотечних облігацій на виконання договору, укладеного ще у 2008 році між АТ «Ощадбанк» та Державною іпотечною установою, банк виконує функції з управління іпотечними покриттям звичайних іпотечних облігацій Державної іпотечної установи серій А, В, С, D, E, F, G, а саме здійснює контроль за веденням реєстру іпотечного покриття, розміром, станом, складом, характеристиками іпотечних активів за своєчасністю і повнотою виконання емітентом грошових зобов'язань за облігаціями та здійснює представництво інтересів власників облігацій у відносинах з емітентом та іншими особами.

По-третє, здійснення розрахунків з учасниками інвестиційних фондів. Порівняльний аналіз за 2019-2020 рр. показав, що АТ «Ощадбанк» було укладено 3 договори про депонування призначених для виплат за

інвестиційними сертифікатами коштів. Сума виплачених коштів у звітному році склала 35 тис.грн. У зв'язку із закінченням терміну виплати коштів 1 463 тис.грн. було перераховано до державного бюджету України. Станом на 01.01.2021 загальна сума залишків депонованих коштів склала 7 822 тис.грн [2].

По-четверте, здійснення функцій уповноваженого банку з видачі та погашення приватизаційних цінних паперів. Оскільки АТ «Ощадбанк» є уповноваженим банком з видачі та погашення приватизаційних цінних паперів, здійснювалась координація роботи установ банку з обслуговування процесу приватизації житла з використанням житлових чеків. У 2020 році для здійснення приватизації житла з використанням житлових чеків відкрито депозитні рахунки на суму 691 тис.грн. Депозитарна діяльність зберігача цінних паперів АТ «Ощадбанк» пропонує клієнтам-юридичним особам послуги зберігача цінних паперів (відкриття та ведення рахунку у цінних паперах, зберігання цінних паперів, обслуговування операцій, отримання доходів за цінними паперами). «Ощадбанк» надає клієнтам:

- інформаційні та консультаційні послуги щодо кон'юнктури ринку, умов обігу цінних паперів, іншу необхідну інформацію;
- інші послуги, пов'язані з переміщенням цінних паперів.

Як показав аналіз, АТ «Ощадбанк» протягом 10 років на ринку цінних паперів та здійснює діяльність на фондовому ринку на підставі Ліцензії Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 20.06.2005р. на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів : діяльність по випуску та обігу цінних паперів та депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

АТ «Ощадбанк» надає послуги на фондовому ринку та здійснює наступні операції : операції з облігаціями: купівля-продаж облігацій за дорученням клієнта; підтримка котирування в торгових системах; операції з векселями; купівля-продаж векселів за дорученням клієнта; врахування

Продовження таблиці 2.4

				(ОК), тому дорівнює ОК, якщо ДК>ОК)			
1	2	3	4	5	6	7	8
	АТ «Ощадбанк»	18, 132 364	12, 541 509	5, 642 713	5, 642 713	51, 858	37, 201 323

Джерело [1]

Аналіз даних табл.2.4 показав, що регулятивний капітал – це грошові кошти, внесені засновниками (акціонерами) банку, і кошти, утворені у процесі діяльності банку. Регулятивний капітал є одним із базових показників функціонування банку, ключовою метою якого є забезпечення несприятливих впливів різного роду ризиків, яким піддається будь-яка банківська установа під час функціонування на ринку, та виконує захисну функцію вкладів, забезпечує високий рівень фінансової стійкості та стабільності банківської діяльності. У АТ «Ощадбанк» норматив регулятивного капіталу складає 18 132 364 млн. грн. Тобто, власні ресурси банку аналізу значно перевищують встановлений НБУ нормативний розмір та можна зробити такий висновок, що норматив АТ «Ощадбанк» відповідає нормативам НБУ [1].

Особливістю банку є те, що він надає послуги «Platinum» карти Ощадбанк з можливістю безкоштовної абонементи при розрахунку картою від 10 тис грн/міс. Послуга має більш розширений список країн, де можна скористатись послугами в аеропортах, передбачено тарифом Elite. Стандартний перелік послуг без переплат можна отримати з тарифом «Моя картка».

Однією з основних характеристик форм і видів банківських інвестицій є їх оцінка. Аналіз діяльності АТ «Ощадбанк» показав, що банк займає друге місце серед банків України за обсягом загальних активів. Це характеризує стійкість і здатність оперативно реагувати на зміни в економічній сфері. Банк має вагоме значення на ринку банківських послуг, суттєво зміцнивши свою конкурентоспроможність і позицію, що є наслідком розвиненої філійної мережі та використання сучасних технологій і конкурентоспроможних ставок, тарифів у роботі з клієнтами.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного аналізу банківської діяльності АТ «Ощадбанк» було визначено, що АТ «Ощадбанк» є одним з найбільших фінансових інститутів української держави. Це єдиний в Україні банк, що має закріплену Законом України «Про банки і банківську діяльність» та державну гарантію повного збереження грошових коштів громадян, довірених банку, який надає послуги всім групам клієнтів, активно розвиває програми кредитування фізичних осіб, а саме: надає позики на придбання нерухомості на первинному та вторинному ринках, кредити під заставу нерухомості, автокредити, кеш- та карткові кредитні продукти. «Ощадбанк» також є лідером за приростом депозитного портфеля фізичних осіб.

Як показав аналіз, по рейтинговій оцінці за обсягом загальних активів банк посідає 2-е місце, що забезпечує поетапний прогрес у досягненні стратегічних цілей з урахуванням змін зовнішнього середовища та фактичних результатів розвитку. Цим АТ «Ощадбанк» довів свою стійкість і здатність оперативно реагувати на зміни в економічній сфері. Банк досяг суттєвого зростання у стратегічних сегментах: роздрібному і мікро, малому та середньому бізнесі. АТ «Ощадбанк» зайняв лідерську позицію зі зростання кредитування в роздрібному бізнесі. Також, банк має найбільшу питому вагу (понад 95%), що займають доходи від операційної діяльності,

що є вірним рішенням для діяльності акціонерного товариства, адже це свідчить про високий рівень управління активними операціями банку. Це сприяє підвищенню процентної ставки за кредитами та розширенню кола клієнтів, а також підвищення тарифів за обслуговування.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

3.1. Основні напрями інвестиційної діяльності банків

На основі аналізу банківської інвестиційної діяльності, нами було визначено основні напрями інвестиційної діяльності банків:

- кредитування (в основі якого лежать інвестиційні цілі);
- інвестування в різні активи (паї, цінні папери і т.д.);
- мобілізація коштів, що спрямовуються на інвестиційні цілі (пошук в структурі активів банківської установи вільних ресурсів, для використання їх в інвестиційній діяльності) [8].

Здійснення інвестиційних операцій банками України передбачає прямі банківські інвестиції, які можна класифікувати наступним чином:

1. Інвестиції у власну діяльність, забезпечують підвищення ефективності банківської діяльності.

2. Інвестиції в інші види діяльності, що здійснюються за рахунок: а) грошей банку. Вони спрямовуються на формування підприємств або участь в їх діяльності, які, перш за все, є елементами інфраструктури банківської діяльності; б) кредитних ресурсів, кредитування клієнтів банку на інвестиційні потреби проводиться за рахунок кредитних ресурсів, залучених власними силами банку, так і за рахунок обслуговування цільових кредитних ресурсів на інвестиційні цілі зовнішнього походження.

3. Інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів. В цьому напрямку під інвестиційними операціями слід розуміти активні операції із вкладення власних та залучених коштів у фондові активи шляхом придбання відповідних цінних паперів на фондовому ринку від свого імені. Оскільки прямі банківські інвестиції не істотні в балансах банків України, і взагалі не властиві банківської діяльності, саме фінансові інвестиції повинні розглядатися менеджментом банку як пріоритетний напрямок вкладення коштів. У всіх країнах доходи банків від інвестиційних операцій з цінними

паперами відіграють все більш помітну роль у формуванні прибутку. В Україні частка вкладень в цінні папери банками України помітно зростає. Як і станом на 01.01.2019 року цю цифру становила 28693 млн. грн., на 2018 року - 14 466 млн. грн. На 01.11.2019 р. інвестиції в цінні папери становили 3,6% в структурі активів банківської системи України. Це свідчить про повільне, але все ж таки прирості даного виду операцій. Банки, купуючи ті чи інші види цінних паперів, прагнуть досягти певних цілей, основними з яких є: безпека вкладень; прибутковість вкладень; зростання вкладень та ліквідність вкладень [9].

Основними принципами ефективної інвестиційної діяльності банків є:

- наявність професійних і досвідчених фахівців, що складають портфель цінних паперів і керуючих їм. Результат діяльності банку у вирішальній мірі залежить від ефективності інвестиційних рішень;

- ефективний розподіл своїх інвестицій між різноманітними видами фондових активів, тобто банк повинен диверсифікувати вкладення. Їх доцільно обмежувати за видами цінних паперів, галузям економіки, регіонам, рядках погашення і т.д .;

- вкладення повинні бути високоліквідними, щоб їх можна було швидко перетворити в інструменти, які в зв'язку зі зміною кон'юнктури ринку стають більш прибутковими, а також, щоб банк міг швидко отримати назад вкладені ним кошти.

Серед сукупності проблем, вирішення яких могло б сприяти активізації інвестиційної діяльності банків, як пріоритетні ми розглядаємо такі:

- проблема ресурсів для реалізації інвестицій;
- незацікавленість банків в довгостроковому кредитуванні реального сектора економіки;
- питання розвитку фондового ринку.

Традиційно в банках близько 90% всієї потреби в грошових ресурсах для активних операцій, в тому числі для інвестицій, покривається за рахунок залучених коштів, основну частину яких являються депозити. Але в зв'язку з

розширенням обсягів активних операцій перед банками постає потреба в пошуку нових джерел для формування ресурсного потенціалу. До них можна віднести позики центрального банку; емісія цінних паперів власної позики (депозитні сертифікати, банківські облигації, банківські векселі), отримані міжбанківські кредити та ін. Слід зазначити, що 2020 рік для банківської системи України став роком економічної кризи. Якою буде руйнівна сила кризи, як довго вона триватиме, поки не беруться прогнозувати економісти. Світова економічна криза за всіма своїми ознаками лише розгортається. Її руйнівні дії з фінансового сегмента економіки вже в сучасних умовах перекидаються на реальний сектор: спочатку на будівельну галузь, потім - на автомобілебудування. Наступними базовими галузями є: виробництво будівельних матеріалів і металургія і, в кінцевому підсумку, весь ланцюг виробничого процесу. Вона не може залишитися в недоторканності. Фінансова система і реальна економіка – це єдине ціле. При таких умовах банки не зацікавлені в довгостроковому кредитуванні реального сектора економіки, оскільки така невизначеність супроводжується великими ризиками і підвищенням вартості довгострокових кредитів [5].

Отже, банківські інвестиції необхідно спрямувати саме на розвиток вітчизняного фондового ринка, успішне функціонування якого впливає на зростання економіки і участь банків у процесах інвестування. Фондовий канал впливу світової фінансової кризи на Україну не стане насправді найболючішим. Значного впливу цього каналу на розвиток реального сектора в Україні не буде.

3.2. Вплив міжнародного досвіду на банківську інвестиційну діяльність

Одним з напрямів банківської інвестиційної діяльності є міжнародний досвід. Міжнародна система установ, що беруть участь у фінансуванні розвитку, включає в себе МВФ - Міжнародний валютний фонд та ВБ - Всесвітній банк. Практично в кожній країні існують свої національні банки

розвитку, що забезпечують реалізацію пріоритетних програм інвестиційного розвитку країн [25].

Світовий досвід показав, що іноземне інвестування має переваги перед іншими формами фінансування галузей економіки. Так, для України важливим є світовий досвід регулювання інвестиційного процесу, особливо прийнятті законодавчо-податкові пільги, положення по інвестиціям, що враховують економічну ситуацію, необхідність розвитку тих або інших галузей, що стимулюють найважливіші або пріоритетні напрями економіки. Існують міжнаціональні, міждержавні банки розвитку (EBRD, IFC та ін.). У розвинених країнах зі стабільною економікою, такі як: Німеччина, Франція, Іспанія, Японія та ін. Банки розвитку фінансують в проекти соціального та екологічного характеру та всі проекти, що пов'язані з впровадженням новітніх технологій. У країнах з динамічною економікою, такі як: Китай, Індія, Казахстан та Бразилія банки розвитку кредитують конкретні галузі національної економіки, які сприяють зростанню конкурентоспроможності промисловості та прискореного розвитку економіки [5].

Цікавим у цьому плані є досвід інвестиційної діяльності Польщі. Нами проведено аналіз важливих факторів, що впливають на процес залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Польщі, як країни, що є однією з найближчих сусідів України. Такими основними факторами можна виділити:

- стабілізація економічної політики;
- ріст внутрішнього валового продукту;
- участь в Організації Економічного Співробітництва і Розвитку, а також членство в Європейському союзі.

Близько 90% прямих інвестицій у Польщу отримано саме від країн-членів Організації Економічного Співробітництва і Розвитку. Більше всього інвестицій надходить у харчову промисловість, а саме у виробництво продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів, а також у машинобудівний сектор.

Польща є привабливою для іноземних інвесторів, маючи низки сприятливих умов для інвестування, а саме:

- низька вартість робочої сили;
- обсяг польського ринку;
- можливість зниження виробничих витрат;
- висока кваліфікація робочої сили;
- законодавча безпека;
- гарантії прав власності;
- членство в ЄС.

Досвід Франції показав, що державне регулювання економіки – це добре продумана система стратегічного індикативного планування, управління цінами, контролю за оплатою праці, заохочення конкуренції. Головним напрямом регулювання інвестиційної діяльності в країні є податкова політика. Франція не допускає або обмежує іноземні інвестиції в окремі галузі економіки. Досвід Франції для України може бути корисним, оскільки країна має державне регулювання економіки, включаючи планування, що дозволяє координувати діяльність приватного бізнесу, унаслідок чого французький уряд керує майже половиною валового національного продукту.

Досвід інвестування США свідчить, що інвестиційна діяльність держави в основному обмежена специфічними галузевими або регіональними програмами, такими як: військово-космічними, розвитку інфраструктури на загально-національному рівні, екологічними, а також ліквідації стихійних лих. Уряд впливає на інвестиційний ринок за допомогою держзамовлень. Місцеві органи влади штатів здійснюють самостійно інвестиційну діяльність як замовників на будівництво різних об'єктів інфраструктури і житлового фонду. Відповідно до податкового законодавства США, оподаткування підлягає нерозподіленому прибутку, тобто прибутку, отриманого протягом року, за винятком амортизаційних

витрат, платежів у рахунок позичкових відсотків, витрат на благодійні цілі. Саме законодавча регламентація оподаткування дозволяє централізовано керувати системою, що є основою економічної політики держави.

Досвід саме Німеччини показав, що в країні функціонує понад 4 тис. банків. В тому числі:

-«Дойче Бундесбанк» (федеральний центральний банк у Франфурті-на-Майні) має 9 центральних земельних банків і 200 головних відділень і філій;

- комерційні (універсальні) банки;
- ощадні банки;
- кооперативні центральні банки;
- кредитні кооперативи;
- банки спеціального призначення;
- поштові і комунальні;
- спеціалізовані банки.

Банк розвитку німецької економіки сприяє розвитку національної економіки, реалізації соціальних та екологічних державних програм, розвитку малих і середніх підприємств та стимулювання інновацій. Істотний вплив банків на діяльність підприємств в Німеччині визначає відносну млявість ринку цінних паперів в порівнянні з іншими країнами. Володіючи цінними паперами, банки в значній мірі контролюють ринок, що практично виключає відкритий продаж цінних паперів.

Аналіз досвіду країни Японії показав, що японські банки входять до числа 10 провідних банківських установ світу, причому три з них займали перші місця. Вони були центром гігантських за капіталом фінансово-промислових груп, які здійснювали промислові інвестиції в країни Азії, Західної Європи і в США. Утворення таких груп, очолюваних великими приватними комерційними банками, навколо яких зосереджуються промислові компанії, є особливістю розвитку банківської системи Японії з повоєнних часів. Формування банківської системи Японії здійснювалося на принципах запозичення досвіду становлення та розвитку фінансово-

кредитних систем розвинених країн і в більшій мірі США. Прикладами таких запозичень є: кількаразове встановлення Японією, а згодом скасування золотого стандарту - можливості обміну японських банкнот на золото; встановлення вузької спеціалізації кредитних інститутів, в тому числі поділ їх комерційної та інвестиційної діяльності; установа однотипних з європейськими та американськими державних кредитних інститутів, часом навіть з однаковими назвами і т.д. Японський банк розвитку має свою мету, а саме: розвиток національної економіки, підвищення рівня життя населення, реалізація економічного потенціалу регіонів.

Певний інтерес надає Іспанія. Країна включає в себе Інститут державного кредитування, що виконує функції державного агентства фінансування і банку національного розвитку та інвестицій, а саме, здійснює загальний контроль і координування діяльності державних кредитних установ, фінансування основних фондів підприємств, діяльність яких спрямована на розвиток наукомістких виробництв, підтримку інвестиційних проектів підприємств малого бізнесу.

Досвід Китаю показав, що Китайський банк розвитку спрямований на сприяння зростанню національної економіки та розвитку промислового виробництва. Банк має статус міністерства, поряд з Центральним банком країни.

Як показав аналіз, Бразилія має Бразильський банк розвитку, основна мета діяльності якого – сприяння модернізації виробничої бази підприємств країни для підтримки конкурентоспроможності їх продукції відповідно до міжнародних стандартів [27].

Одним із шляхів вирішення проблеми стало різке збільшення числа здійснюваних банками операцій, розвиток форм інвестиційної діяльності. Тенденція до універсалізації призвела до розвитку нетипових раніше для комерційних банків послуг: фінансування інвестиційних проектів, лізинг, управління портфелем інвестицій клієнтів, консультаційні послуги та ін. Розвиток банківських послуг відбувається як в слідстві лібералізації

банківського законодавства, так і в результаті різних методів обходу банками існуючих законів .

Тенденція до універсалізації характерна для кредитних систем усіх розвинених країн; разом з тим в кожній з них вона має певні особливості. Найбільш яскраво вона представлена в Німеччині, де комерційні банки протягом довгих років здійснюють найрізноманітніші види операцій, включаючи надання довгострокових кредитів і вкладення коштів у власний капітал підприємств.

Універсальний принцип лежить в основі організації банківських систем Австрії, Бельгії, Люксембургу, Нідерландів, Норвегії, Швейцарії, Швеції. З цього типу будуються банківські системи і «нових індустріальних країн», де універсалізація банківської діяльності розглядається як спосіб посилення позиції національних банків, підвищення їх здатності до ефективної мобілізації заощаджень населення та коштів комерційних структур і направлення їх у інвестиції.

Різниця основних моделей побудови кредитно-банківських систем, як показує вивчення досвіду міжнародної практики, визначає особливості форм взаємозв'язку промислового і фінансового капіталу. При використанні американської моделі задоволення потреб промислових підприємств в капіталі відбувається переважно шляхом розміщення цінних паперів на фінансовому ринку. Довгострокові кредити комерційних банків відіграють менш важливу роль у фінансуванні промислових компаній. Участь комерційних банків у власності промислових корпорацій законодавчо обмежена. Значну пайову участь комерційних банків в капіталі промислових корпорацій має переваги як для банків, так і для підприємств: для банків - це можливість забезпечення контролю за довгостроковою фінансовою стійкістю позичальника, для підприємств - зменшення потреб у власному капіталі та скорочення загальної вартості фінансування виробництва.

Основне фінансування проходить через МВФ, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, а також через Міжнародне агентство з гарантування

інвестицій. МВФ використовує різні механізми і інструменти кредитування, адаптовані до конкретних фінансових ситуацій.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку надає кредити країнам, що розвиваються із середнім рівнем доходу під конкретні інвестиційні проекти, що пройшли експертизу. Позичальниками виступають уряди, урядові організації та приватні компанії за умови отримання ними державних гарантій. Кредити надаються на 12-20 років з відстрочкою платежу 3-5 років, за пільговою процентною ставкою. Кредит покриває близько 30% вартості проекту, що фінансується і призначений насамперед на покриття валютних витрат за проектом. Залежно від валютного наповнення кредиту і ставки позичкового відсотка позики можуть бути двох видів: на основі валютного пулу і одновалютні позики з можливістю конвертації з однієї валюти в іншу.

Міжнародне агентство з гарантування інвестицій надає гарантії приватним інвесторам, які вкладають кошти в країни, що є членами цієї організації. Гарантії забезпечують часткове покриття ризиків за проектом. Наприклад, вони захищають від ризику невиконання державними установами зобов'язань по проектам, фінансованим за рахунок коштів приватних інвесторів. Термін дії гарантій становить до 20 років, вони можуть покривати до 90% загального обсягу інвестицій.

Аналіз методик формування інвестиційного портфеля у зарубіжній практиці показав, що базова банківська послуга з формування інвестиційного портфеля клієнтів складається із таких стадій:

- макроекономічний аналіз регіону і його ризиків;
- формування політики структурування інвестиційного портфеля по регіонах: рейтингова оцінка регіонів і вибір інвестиційних інструментів;
- розподіл потенційного інвестиційного портфеля по країнах за такими критеріями: макроекономічні показники, доход бюджету, ліквідність, рівень розвитку фондового ринку, ризики;
- розгляд диверсифікації портфеля по країнах і формування стратегії вибору інвестиційних інструментів по кожному регіону;

- формування інвестиційного (фондового) портфеля за такими ознаками: обсяг інвестицій в один фінансовий інструмент – 1-5 %; граничні частки інвестування у регіони (Азія – 30-60 %, Латинська Америка – 15-45 %, Східна Європа – 5-25 %, Африка до 20 %); інвестиційний мінімум у боргові інструменти – 10 країн, а ліміт інвестицій в одній країні – 15 %; остаточне формування і наступне управління інвестиційним портфелем клієнта. Випуск єврооблігацій є одним із найпоширеніших видів боргових запозичень, які проводять банки. Встановлено, що дохідність єврооблігацій залежить від якості інвестиційних послуг, які надаються банками і охоплюють стадії підготовки, організації і торгівлі облігаціями. Основними інвестиційними послугами банків-емітентів єврооблігацій є такі:

- послуги банку як менеджера або учасника синдикату з організації випуску єврооблігацій;

- послуги банку як податкового агента і довірителя, який представляє інтереси емітента і покупців облігацій для оптимізації оподаткування і управління портфелем єврооблігацій;

- послуги банку як агента-платника, що призначає емітент і який відповідає за акумуляцію і виплату суми облігацій інвесторам відповідно до графіка погашення;

- послуги банку як листингового агента, призначеного емітентом і відповідального за реєстрацію випуску на Лондонській фондовій біржі;

- послуги банку – депозитарію, призначеного кліринговою системою для відповідального зберігання і проведення розрахунків за угодами з облігаціями;

- консультаційні послуги юриста, призначеного спільним рішенням емітента і менеджера.

Застосування зарубіжного досвіду для налагодження випусків в Україні єврооблігацій є необхідним і важливим для вітчизняних банків, а саме:

- сприятиме розвитку в Україні фондового ринку;

- створюватиме передумови для диверсифікації вкладень у реальну економіку;

- зменшуватиме залежність вітчизняної банківської системи від зарубіжних фінансових інститутів;

- збільшуватиме обсяги банківського інвестиційного бізнесу в Україні та доходи банків. Важливою сферою інвестиційної діяльності зарубіжних банків є послуги у сфері корпоративних фінансів, до яких належать: злиття і поглинання; фінансове консультування; консультування з приватизації; виділення частки власності; реструктуризація заборгованості; контроль за аукціонами; пошук стратегічного партнера; створення спільних підприємств.

Аналіз особливостей інвестиційної діяльності зарубіжних банків розвитку показує, що:

1. У цих банках є чітка сфокусована стратегія розвитку, затверджена урядами країн. Так фокус в стратегії ЄБРР в Україні – інвестування в інфраструктурні проекти приватно-державного партнерства, співфінансування проектів, які будуть реалізовуватися на кошти інвестиційного фонду України, а також проектів, які будуть вносити істотний внесок в підвищення рівня конкурентоспроможності та диверсифікацію української економіки.

2. Обсяги статутних капіталів цих банків обчислюються мільярдами доларів, що дозволяє їм вносити істотний внесок в забезпечення приросту ВВП своїх країн і темпи їх розвитку. Контрольний пакет акцій банків розвитку належить державі.

3. Цільова функція – головний критерій ефективності діяльності банку розвитку - збільшення частки приросту ВВП за рахунок проектів, що фінансуються банком розвитку.

4. Критерій зростання ринкової вартості банку в інтересах акціонерів не може служити критерієм ефективності, тому що основні цілі та завдання банку лежать не в комерційній сфері, а в забезпеченні реалізації важливих проектів великою соціальною значимістю національної економіки.

5. Темпи зростання банку повинні перевищувати рівень інфляції і забезпечувати власний капітал, що дозволяє фінансувати великомасштабні проекти.

6. Наявність ефективних міжнародних і регіональних зв'язків.

7. Особливий підхід до встановлення нормативів і лімітів банку. Досвід діяльності зарубіжних банків розвитку, їх взаємодії з державою і бізнесом і впливу на економіку країн є основоположним при побудові системи інститутів розвитку в нашій країні [23].

Отже, досвід зарубіжних країн і України показує, що інвестиційна політика, інвестиційні пріоритети банків в більшості випадків не збігаються з цілями і пріоритетами державної інвестиційної політики. Якість і структура ресурсної бази більшості банків не дозволяє їм брати участь у фінансуванні великих довгострокових проектів, що мають загальнодержавне значення і не володіють високою комерційною привабливістю. Зміна галузевої структури інвестицій в українській економіці можливо тільки за рахунок комплексу заходів, апробованих міжнародною практикою і передбачають, зокрема, створення ефективної системи спеціальних фінансових інститутів розвитку (банки, фонди), що забезпечують державну підтримку пріоритетних інвестиційних проектів.

Висновки до розділу 3

Аналіз пріоритетів інвестиційної діяльності банків показав, що практика здійснення інвестиційних операцій банками України передбачає виділення таких основних напрямків в сфері інвестування: кредитування (в основі якого лежать інвестиційні цілі); інвестування в різні активи (паї, цінні папери і т.д.); мобілізація коштів, що спрямовуються на інвестиційні цілі (пошук в структурі активів банківської установи вільних ресурсів, для використання їх в інвестиційній діяльності). Оскільки прямі банківські інвестиції не істотні в балансах банків України, і взагалі не властиві банківській діяльності, саме

фінансові інвестиції повинні розглядатися менеджментом банку як пріоритетний напрямок вкладення коштів. У всіх країнах в даний час доходи банків від інвестиційних операцій з цінними паперами відіграють все більш помітну роль у формуванні прибутку. В Україні частка вкладень в цінні папери банками України помітно зростає.

Вагомим напрямом банківської інвестиційної діяльності є досвід зарубіжних країн і України, що показав інвестиційну політику, інвестиційні пріоритети банків, які в більшості випадків не збігаються з цілями і пріоритетами державної інвестиційної політики. Державна інвестиційна політика визначає темпи і динаміку розвитку економіки країни, її конкурентоспроможність. За активністю зростання інвестиційного ринку України займає 22 – е місце. Основним способом визначення найбільш перспективних об'єктів інвестицій є порівняльний аналіз. Банки повинні порівнювати різні показники, що характеризують галузь або окремий банк, з іншими подібними в Україні і за кордоном. Такий аналіз проводиться як для всієї галузі, так і для визначення порівняльної вартості окремого банку.

ВИСНОВКИ

Банківська інвестиційна діяльність, як показав аналіз, реалізує важливі макро- і мікроекономічні функції забезпечення розвитку економіки країни та сприяє успішному розвитку самих банків й усієї банківської системи. Саме за цих обставин важливого значення набуває інвестиційне спрямування діяльності банків. Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції. Розглянута інвестиційна діяльність на прикладі АТ "Ощадбанк" аналізу динаміки кредитно-інвестиційного портфеля, а також визначення його питомої ваги в банківській системі. З даних показників банку можна зробити такі висновки, як: 1) У 2020 році АТ «Ощадбанк» посів найвищі сходинки банківського рейтингу за обсягом загальних активів, власного капіталу, залучення коштів, кредитів та заборгованості клієнтів і фінансового результату (прибутку). 2) АТ «Ощадбанк» залишається найбільшим оператором ринку державних цінних паперів України. Номінальна вартість портфеля державних цінних паперів станом на 2020 склала 14 658, 6 млн. грн., депозитних сертифікатів НБУ 1 000 000 тис. грн., номінальна вартість портфеля корпоративних облігацій 660,14 млн. грн., з них корпоративних цінних паперів, що рефінансуються НБУ - 51,64 млн. грн.

Банки у своїй більшості дуже слабо інвестують реальний сектор економіки України, що багато в чому зумовлено як їх неготовністю надавати великі і довгострокові кредити, так і нестійкістю функціонування виробничих підприємств, відсутністю реальних структурних перетворень у вітчизняній економіці, а відтак, високими кредитними ризиками. Інвестиційна діяльність банків асоціюється насамперед із фінансуванням банками розвитку економіки загалом, тобто має макроекономічне спрямування. У межах цього напряму банки на інвестиційному ринку виконують декілька функцій: мобілізують великі капітали, необхідні для інвестицій, розширення виробництва; здійснюють інвестиційний перерозподіл вільних ресурсів на грошових ринках і на ринках капіталів, забезпечують безперервність процесу відтворення основних засобів і процесу

суспільного відтворення загалом і суттєво підвищують загальну ефективність економіки.

Загалом, інвестиційні операції відіграють важливу роль у системі важелів управління сучасним банком, їх функції взаємопов'язані. Аналіз сучасного стану банківської інвестиційної діяльності показав, що специфіка банківської інвестиційної діяльності зумовлюється значною мірою, характером і обсягом сформованої ресурсної бази. Вплив міжнародного досвіду на банківську інвестиційну діяльність України, як на пряму, показав, що інвестиційна політика, інвестиційні пріоритети банків в більшості випадків не збігаються з цілями і пріоритетами державної інвестиційної політики. Розвиток і подальше функціонування банківської системи України передбачають оптимальне поєднання системотворчих і середніх банків, які нині є найрентабельнішими і динамічно розвиваються.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «Ощадбанк» / Електронний ресурс: [<https://www.oschadbank.ua/ua>].
2. Бабо, А. Прибыль [Текст] / А.Бабо; [пер.с франц.]. – М.: Прогресс, Универс, 2015.
- 3.Банки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8> .
4. Болдова А.А., Романова. Г.І. Інвестиційна діяльність банків України // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2015 – С.6-13.
5. Бутко М.П., Бутко М.Ю., Дітковська М.Ю. Менеджмент інвестиційної діяльності : підручник /М. П. Бутко, І. М. Бутко, М. Ю. Дітковська та ін.; за заг. ред. М. П. Бутка. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 480 с.
6. Васильєва Т.А., Леонов С.В., Макарюк О.В. Інвестиційний ринок України: проблеми та перспективи розвитку / Т. Васильєва, С. Леонов, О. Макарюк // Економічний простір: збірник наукових праць. — № 28/1. — Дніпропетровськ: ПДАБА, 2014. — С. 77—85.
- 7.Вовчак О. Д. Особливості інвестиційної діяльності банків як фінансових посередників в Україні / О. Д. Вовчак, Л. М. Надієвець // Бізнес Інформ. - 2014. - № 11. - С. 94-101.
8. Вовчак О. Д. Інвестування [Текст] : навч. посібник / О. Д. Вовчак. – Львів : Новий світ-2011, 2011. – 544 с.
9. Воробйова О.І. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України [Текст]: монографія/ О. І. Воробйова. – Київ ; Сімферополь: Аріал, 2015. – 396 с.: табл. – Бібліогр.: с. 379-395. – С.208.
- 10.Воробйова О. І. Основи формування і використання кредитно-інвестиційного потенціалу банків України / О. І. Воробйова // Інвестиції:

практика та досвід. – 2011. – № 20. – С. 3–54. 15. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку/ А. М. Герасимович // Вісник КЕФ К ЕУ ім. В. Гетьмана. – 2011. – № 1. – С. 17-26.

11. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб, 2-е видання, перероблене. / С. О. Гуткевич, М. Д. Корінько та інші; за заг. ред. С. О. Гуткевич., 2015. - Харків «Діса-плюс» - 736 с .

12. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку/ А. М. Герасимович // Вісник КЕФ К ЕУ ім. В. Гетьмана. – 2014. – № 1. – С. 17-26.

13.Гриньов А. В. Теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю машинобудівного підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Гриньов. – [Електронний ресурс] - Режим доступу: [<http://www.kpi.kharkov.ua/archive/>].

14.Гуткевич, С.О. Вексель у системі цінних паперів: проблеми становлення та розвитку [Текст]: навч.посібник./ С.О. Гуткевич, М.Д. Корінько – К.: Вид-во Європ.ун-ту,2003.

15. Гуткевич С.О. Сучасна парадигма якості. Монографія / С.О. Гуткевич, О.М.Язвінська, Л.А.Пунчак. – К.: НТУУ «КПІ», 2015 – 252 с.

16. Гуткевич С.О. Політика ефективного розвитку підприємств: управлінський аспект. Монографія / С.О.Гуткевич, Л.П.Шендерівська. - К.: НТУУ «КПІ», 2016 – 213 с.

17. Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика: навч. посіб. / С. О. Гуткевич. – К. : Вид. 2-ге, доп. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 245 с.

18. Гуткевич С. О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : підруч. / за ред. проф. С. О. Гуткевич. – 2-ге вид., перероблене. - Донецьк: ТОВ «Світ книги», 2013. – 726 с.

19. Економічна енциклопедія : в 3 т. / [Ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] — К.: Видавничий центр «Академія», 2017. — Т. 2; Т. 3. – 368 с.

20. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. посібник / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2017. – 523 с.
21. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», №3480-іу від 23 лютого 2006р.
22. Закон України від 18.09.1991 «Про інвестиційну діяльність» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
23. Закон України від 06.09.2012 «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.
24. Інвестування [Електронний ресурс]: метод. рекомендації до виконання курсової роботи для студентів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 056 «Міжнародні економічні відносини» ден. форми навчання. / уклад. С.О.Гуткевич - К.: НУХТ, 2016 – 22 с.
25. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. Кириченко // Банківська справа. – 2015. – №2. – С. 57- 72.
26. Кльоба Л. Принципи, функції і методи управління банківською інвестиційною діяльністю // Вісник НБУ. – 2007. – №10. – С. 40-44.
27. Кльоба Л.Г. Вдосконалення управління банківською інвестиційною діяльністю в Україні / Л. Кльоба // Вісник НБУ. — 2014. — № 5. — С. 51— 53.
28. Кравчук І.С. Особливості реалізації банками інвестиційної політики на ринку цінних паперів України. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, № 1, 2012 – С. 212.

29. Леонов С. В. Банківське інвестування: взаємозв'язок економічних категорій / С. В. Леонов // Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ. – 2016. – Том 1. – с. 59-61.

30. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки / В.С. Лук'янов. – К.: Знання, 2016. – 479 с.

31. Луців Б.Л. Інвестиційна політика банків: навч. посіб. / Б. Луців, А. Тимків. — Терноп. нац. екон. унт. — Т.: ТНЕУ, 2014. — 266 с.

32. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні: монографія / Т.В. Майорова. — К.: КНЕУ, 2014. — 332 с.

33. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [Текст] : підручник / Т. В. Майорова ; М-во освіти і науки України, Київський нац. екон. ун-т імені Вадима Гетьмана. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 472 с.

34. Мамонов Г.В. Шляхи оптимізації кредитно-інвестиційної діяльності банків України / Г.В. Мамонов, К.П. Побоч // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Ffirbisnbuv.gov.ua%2Fcgibin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgibirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2FSpep_2014_1_19.pdf&lang=uk&c=5808f4a66c6e.

35. Марченко О. В. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банку / О. В. Марченко, Ю. М. Золотопуп // Молодий вчений, 2017. – № 2 (42). – С. 283-287.

36. Міжнародний менеджмент. Підручник / С.О.Гуткевич, Д.Г. Дмитренко, І.Г. Оніщенко, Ю.М. Сафонов / за ред. проф.Гуткевич С.О. – К. «Кафедра», 2015. – 526 с.

37. Мітюхін Д. С. Управління інвестиційної діяльності регіонального ринку банківських послуг // Вестник ВСГУТУ, 2014. – № 2. – С. 88-93.

38. Модель розвитку галузей економіки України [Текст]: моногр. / За ред. С.О. Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011.
39. Огородник В. В. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України за умов фінансової нестабільності та фактори впливу на неї / В. В. Огородник // Регіональна економіка. – 2012. – № 1. – С. 161-169.
40. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id.
41. Рамазанов А. В. Особливості інвестиційних операцій банків. Актуальні проблеми економіки та права, 2012. - № 4. - С. 175-179.
42. Рейтинг Doing Business-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net/news/602584-ukraina-mojet-uluchshit-pozitsii-vreytinge-doing-business-v-sleduyuschem-godu-ekspert.html>.
43. Савлук М. І. Грошово-кредитна політика НБУ та оцінка її ефективності // Вісник НБУ, - 1999. - №1.
44. Снігурська Л. П. Банківські операції і послуги: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2012. — 456 с.
45. Указ Президента України від 19.02.94 р. «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» [Електронний ресурс]: Правова система «Інфодиск: Законодавство України». К. : ТОВ «Інфодиск», 2008. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). [Правова серія «Інфодиск»]. Систем. вимоги: P-233 ; 32 Мб RAM ; CD-ROM Windows 95/OSR2/98/NT SP6/2000/XP.
46. Фондовий ринок України – світовий лідер росту в 2017 році. Час інвестувати? Інформаційний сайт Все про гроші. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vseprogroshi.com.ua/fondovij-rinok-ukra%D1%97nisvitovij-lider-rostu-v-2017-roci-chas-investuvati.html>.]
47. Череп А.В. Банківські операції: навч. посібник / А.В. Череп, О.Ф. Андросова // К : Вид-во «Кондор». – 2012. – 410 с.

48. Череп А. В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації [Текст] / А. В. Череп, Г. І. Рурка. // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал. – 2014. – № 3. – С.48-52.

49. Черкасова С. В. Інвестиційна діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів. Фінанси України. 2016. № 10. С. 130–134.

50. Gutkevych S. Investment: Theory and Practice: Tutorial. – Poland: Wydawca Volomina, 2012. - 193 p.

51. Gutkevych S., Jureniene V., Sheremet O., Jurene S. Current priorities of economy: Lithuania-Ukraine. Monograph. Kharkiv: “Disa Plus”, 2020. 116 p.

52. Gutkevych S., Safonov Yu. International economics. Textbook. Kharkiv „Disa plus”, 2018.

53. Gutkevych S., Solomko A., Yermoshenko A., Hmara M. International management. Kyiv, 2016. 210 p.

54. Gutkevych S.O. The bank's investment system / Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph / V.O. Boiko, N.I. Verkhoglyadova, O.M. Volska, V.H. Hranovska. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020, pp. 74-91.

55. Rezyk V. Banking system of Ukraine. Економіка зарубіжних країн: проблеми та пріоритети: матеріали наук. семінару. – К.: НУХТ, 2021. – Вип. 21. – Ч.2. – С.89-92.

ДОДАТКИ

Додаток А

Найвпливовіші банківські державні установи в Україні

«Приватбанк»	<p>Найбільший за розмірами активів український банк і лідер роздрібного банківського ринку України, зареєстрований 19 березня 1992 року. Ініціатором створення банку, його першим головою правління був український бізнесмен та політик Сергій Тігіпко. Чисті активи ПриватБанку станом на 1 січня 2019 року становили 259 мільярдів гривень (19,3 % від активів усіх банків в Україні). ПриватБанк володіє другою за чисельністю мережею відділень та найбільшою мережею банкоматів і терміналів серед банків України. На початок 2019 року в мережі працювало близько 7,2 тис. банкоматів, 13,3 тис. платіжних терміналів та 141 тис. торговельних POS-терміналів. Національна мережа банківського обслуговування ПриватБанку має у своєму складі близько 2240 відділень. ПриватБанк є найбільшим емітентом і еквайром платіжних карток в Україні. На початок 2018, банком емітовано понад 30 мільйонів карток, що становить більше половини від усієї кількості випущених українськими банками платіжних карток. Банку належить система грошових переказів «PrivatMoney» та найпопулярніший в Україні інтернет-банкінг і платіжна система «Приват24». Також банк виступає еквайром електронної платіжної системи LiqPay. ПриватБанк першим в Україні підключив Apple Pay. ПриватБанку частково належить однойменний дочірній банк в Латвії, а також філії в Італії.</p>
«Ощадбанк»	<p>Ощадбанк (повна назва: Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України», скорочена назва: АТ "Ощадбанк") — другий за розмірами активів та найбільший за кількістю відділень серед усіх банків України. Перебуває у державній власності. Станом на 1 січня 2020 року активи банку становили 249 мільярдів гривень. Станом на 1 серпня 2020 року національна мережа банківського обслуговування Ощадбанку має у своєму складі близько 2448 відділень, майже 3309 банкоматів та 3189 платіжних терміналів. До процесингу банку підключено</p>

Продовження таблиці

	<p>понад 60 тис. торговельних POS-терміналів. Ощадбанком емітовано понад 11.5 млн. карток (з них понад 6 мільйонів активні), в тому числі української платіжної системи ПРОСТІР. Банку належить інтернет-банкінг та платіжна система «Ощад 24/7». За даними британського журналу The Banker, у 2014 році Ощадбанк посідав десяту позицію в рейтингу найбільших банків Центральної та Східної Європи та 367-у в рейтингу топ-1000 світових банків. Головний офіс Ощадбанку розташований у Києві. У 2019 році банк отримав чистий прибуток в розмірі 218 мільйонів гривень, що на 92,9 млн. грн. більше, ніж за 2018 рік. За класифікацією НБУ, є одним з 14 системно важливих банків в Україні у 2020 році. Єдиний з 74 українських банків, що не є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (вклади в Ощадбанку гарантуються в повному обсязі державою в особі Кабінету Міністрів України). Питання входження Ощадбанку до системи гарантування вкладів неодноразово піднімалося на владному рівні, але станом на кінець 2020 року відкладене.</p>
«Укрексімбанк»	<p>Укрексімбанк (повна назва: Публічне акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України») — український банк та універсальна кредитно-фінансова установа, 100 % акцій якої належить державі в особі Кабінету Міністрів України. Заснований Урядом України в 1992 році з метою реалізації державної політики в сферах промисловості, зовнішньої торгівлі, економіки та фінансів. Чисті активи банку станом на 1 січня 2020 року становили 171 мільярд гривень, за їх розмірами Укрексімбанк посідає третє місце серед усіх банків України. За розмірами вкладів юридичних осіб банк займає перше місце. Центральної та Східної Європи та 388-у в рейтингу топ-1000 світових банків. Головний офіс Укрексімбанку розташований у Києві. У 2020 році банк отримав чистий прибуток в розмірі 1 млн. гривень, у попередньому 2019 році були збитки на 1 млрд. грн. За класифікацією НБУ, є одним з трьох системно важливих банків в Україні у 2021 році.</p>